

Dezintegrace a atomizace života v rodině pohledem studentů středních škol

Bc. Alena Grygarová

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Alena Grygarová
Osobní číslo:	H190472
Studijní program:	N0111A190013 Sociální pedagogika
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Dezintegrace a atomizace života v rodině pohledem studentů středních škol

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rodiny, dezintegrace a atomizace rodinného života.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

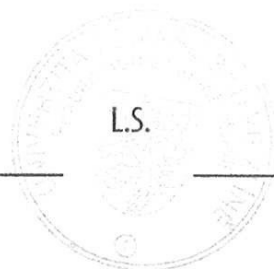
Seznam doporučené literatury:

- GILLERNOVÁ, I., V. KEBZA a M. RYMEŠ, 2011. Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí. Praha: Grada. ISBN 978-802-4727-981.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 978-802-4753-263.
- KRAUS, Blahoslav, 2008. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál. ISBN 978-807-3673-833.
- MOŽNÝ, Ivo, 2006. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-864-2958-X.
- PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. Sociální pedagogika. Praha: Grada. ISBN 978-802-4734-705.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jana Martincová, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **23. dubna 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 10.3.2021

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být teč nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nenasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. K výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat náhrzení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 sčsťává nedorčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou dezintegrace a atomizace života v rodině, což znamená rozpolcení, rozdělení rodiny a její uzavřenost. Práce má teoreticko-empirický charakter. Teoretická část se skládá ze tří kapitol. První část popisuje rodinu, její funkce a výchovu jako součást socializace. Následuje kapitola, jež pojednává o změnách v současné rodině, charakteristických znacích současné rodiny a popisuje zdravou funkční rodinu. Poslední kapitola teoretické části se věnuje dezintegraci a atomizaci rodiny, dále faktorům, které negativně rodinu ovlivňují. Z poznatků teoretické části vychází část empirická, ve které bylo provedeno kvantitativní dotazníkové šetření s cílem zjistit názor žáků středních škol na dezintegraci a atomizaci života v rodině. V závěru práce je provedena analýza a interpretace dat z uskutečněného výzkumu. Výzkum byl proveden v době pandemie Covidu 19, kdy již téměř rok nebyla žákům umožněna osobní přítomnost na výuce a na dlouhou dobu jim a jejich rodinám je také znemožněn běžný kulturní a společenský život.

Klíčová slova: rodina, funkce rodiny, proměna rodiny, dezintegrace, atomizace

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the issue of disintegration and atomization of family life, which means decline, division of the family and its closeness. The work has a theoretical-empirical character. The theoretical part consists of three chapters. The first part describes the family, its functions and upbringing as part of socialization. The following chapter deals with changes in the current family, the characteristics of the current family and describes a healthy functional family. The last chapter is devoted to the disintegration and atomization of the family and the factors that affect the family negatively. The empirical part is based on the findings of the theoretical part, in which a quantitative questionnaire survey was conducted in order to find out the opinion of high school students on the disintegration and atomization of family life. At the end of the work is an analysis and interpretation of data from the research. The research was carried out at the time of the Covid 19 pandemic, when

students had not been allowed a personal presence in class for almost a year, and for a long time they and their families were also prevented from living a normal cultural and social life.

Keywords: family, functions family, family transformation, disintegration, atomization

Ráda bych poděkovala Mgr. Janě Martinové Ph.D. za cenné rady, vstřícný přístup a odborné vedení při zpracování diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat školám a respondentům, kteří se podíleli na mém výzkumném šetření.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 RODINA.....	13
1.1 RODINA JAKO SOCIÁLNÍ INSTITUCE	13
1.2 FUNKCE A TYPY RODINY.....	14
1.3 VÝCHOVA JAKO SOUČÁST SOCIALIZACE.....	18
2 PROMĚNY RODINY	20
2.1 ZMĚNY V SOUČASNÉ RODINĚ.....	20
2.2 CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY SOUČASNÉ RODINY	21
2.3 ZDRAVÁ A FUNKČNÍ RODINA	23
3 DEZINTEGRACE A ATOMIZACE RODINY	25
3.1 DEZINTEGRACE RODINY	25
3.2 ATOMIZACE RODINY.....	26
3.3 NEGATIVNÍ FAKTORY DESTABILIZACE RODINY	27
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	31
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	31
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	31
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	32
4.4 METODY A TECHNIKY SBĚRU DAT	34
5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	36
5.1 ZÍSKANÁ DATA A JEJICH INTERPRETACE	36
5.2 SHRnutí VÝSLEDKU VÝZKUMU	64
DOPORUČENÍ PRO PRAXI	71
ZÁVĚR	72
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	74
SEZNAM TABULEK.....	79
SEZNAM GRAFŮ	80
SEZNAM PŘÍLOH.....	82

ÚVOD

Rodina je přirozeným a zásadním místem pro výchovu dítěte a ovlivňuje celý jeho další život. Vytváří jedinečné klima, jež působí na jedince, na jeho postoje, chování a osobnost. Jedinec se prostřednictvím rodiny zapojuje do společnosti, osvojuje si vztahy a integruje se. Téměř každý člověk si přeje žít ve fungujícím partnerském vztahu, chce být součástí fungující rodiny. Téma rodiny je předmětem zájmu odborníků z řad sociální pedagogiky, sociologie, psychologie, sociální práce a jiných oborů. V současné době spolu rodina tráví méně času sdílením svých zážitků, problémů i radostí. Členové spolu vlivem rozmachu moderních technologií i zaneprázdněnosti všech rodinných příslušníků stále častěji komunikují přes různá média. Chytré telefony a sociální sítě nahrazují osobní kontakt. Dnešní rodina prochází neustále různými změnami, které ji ovlivňují. Postmoderní společnost, je typická individualizací i nárůstem požadavků na členy rodiny, rodinným vztahům nesvědčí. Neměnné je ale to, že pro výchovu nových generací je rodina zásadní. Význam zabývat se tímto tématem vidíme v tom, že tato problematika může mít nejen negativní dopady na vývoj jedince a utváření jeho osobnosti, ale zasahuje do života všech členů rodiny. Sociální pedagogika mimo jiných témat řeší problematiku rizikového a problémového chování u dětí, i problémy související s krizí rodiny. A zdravá fungující rodina je nejlepší prevencí a řešením těchto problémů společnosti.

Diplomová práce byla tvořena v době pandemie, výzkum byl proto zaměřen na dobu covidovou, kdy žáci středních škol byli již rok nuceni studovat distančně, proto byly otázky v dotazníkovém šetření v souladu s těmito faktory.

Diplomová práce se zabývá problémem dezintegrace a atomizace rodiny a rozdělíme ji na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části se zabýváme rodinou, proměnami funkcí rodiny, výchovou. Druhá kapitola se věnuje změnám v současné rodině, popisuje charakteristické znaky současné rodiny a vymezuje zdravou a funkční rodinu. Třetí kapitola se věnuje dezintegraci, atomizaci v rodině a dále negativním faktorům destabilizace rodiny.

Cílem praktické části je zjistit pohled a názory žáků středních škol Zlínského kraje na atomizaci a dezintegraci rodiny.

Praktická část se zabývá výsledky průzkumu, jež byl uskutečněn kvantitativní formou mezi žáky středních škol ve Zlínském kraji, který se zaměřil na jejich postoje a názory na

dezintegraci a atomizaci rodiny. Zvolili jsme metodu dotazníku, abychom obsáhli co největší vzorek a získaná data byla co nejvíce relevantní.

Problematika dezintegrace a atomizace rodiny je široká a obsahuje velký počet faktorů ovlivňující moderní rodinu. Pro sociální pedagogiku je důležité studovat a popisovat možné negativní dopady nedostatečné komunikace v rodině, nedostatku času společně stráveného, vysokou zaměstnanost rodičů i další faktory, které rodinu destabilizují a ohrožují.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

V této kapitole bychom chtěli definovat rodinu jako sociální instituci, popsat funkce, typy rodiny a výchovu jako součást socializace.

1.1 Rodina jako sociální instituce

Rodinu můžeme definovat dle různých společenských věd. Jiný pohled má definice právní, sociologická, sociálně pedagogická, psychologická. Definování rodiny také vychází z kulturních a sociálně historických tradic a každý autor ji vymezuje trochu jinak. Možný uvádí, že z pohledu sociologie rodina představuje sociální zařízení, jehož posláním je vytvářet soukromý prostor pro reprodukci společnosti. (Možný, 2006, s.14)

Dle Gidense je založená na svazku muže a ženy, pokrevním (neplatí při osvojení dítěte) vztahu rodič-dítě a na souhrnu funkcí, které plní vzhledem k jednotlivci i celé společnosti. Její členové sdílí společnou domácnost a plní společensky uznané role. Pro západní svět je typická monogamická párová rodina. (Giddens, 2003, s.156)

Hudecová definuje rodinu jako sociální skupinu, jež poskytuje svým členům bezvýhradnou akceptaci jejich lidské existence, hmotné i sociální ochraňující prostředí, podporu autonomie příslušníka rodiny, zajištění životních potřeb, vzájemnou podporu, východisko a zprostředkující článek při pronikání do makrosociálního prostředí. (Hudecová, 2009, s.14)

Rodina je nenahraditelná v tom, že je prvním závazným modelem společnosti, se kterým se jedinec ve svém životě setkává. To pak určuje jeho osobnostní vývoj a udává vztahy k jiným skupinám lidí. (Matoušek, 2003, s.9)

Rodina jedinci poskytuje obraz sebe sama, nastavuje zrcadlo jeho činům a nápadům, hodnotí je a poskytuje permanentní zpětnou vazbu. Právě z tohoto je vytvářen základ pro formování vlastní identity, svého sebeobrazu a postoj k sobě samému. (Šulová, 2004, s.128)

Rodina současnosti je podle Blahoslava Krause institucionalizovaný sociální útvar nejméně 3 osob, mezi nimiž existují rodičovské, příbuzenské nebo manželské vazby. Základem rodiny je dyadický pár – muž a žena, nějaká forma manželství nebo partnerství. Rodina je tedy postavena na partnerství osob opačného pohlaví, které má trvalejší ráz a na příbuzenství s ostatními členy. Výchozím znakem každé rodiny je existence nejméně jednoho dítěte bez zřetele na jeho věk. (Kraus, Poláčková, 2011, s.78)

Rodina je v životě jedince velmi důležitá, vede a připravuje děti i mladé lidi k tomu, aby se lépe vyrovnávaly s výzvami, které je na životní cestě potkají. (Storø, 2013, s. 58)

Covey uvádí, že rodina znamená posun v úvaze jedince od „já směrem k my“ a patří k náročným rysům rodinného života. (Covey, 2017, s.27)

Z předešlého můžeme vyvodit, že rodina je pro výchovu dětí zásadním prostředím, jenž má pro jedince, ale i celou společnost určité funkce a pokud tyto funkce naplňuje, je základním kamenem společnosti. V rodině se dítě setkává se vzory, modely chování, učí se, co může a co je nevhodné, je odměňováno za chování správné a sankcionováno za chování špatné. Lidé zatím neobjevili lepší uspořádání pro výchovu svých potomků, než je model rodiny, který je tvořen rodiči, jejich dětmi, případně prarodiči. Vzorce chování se učíme v rodinném prostředí, a nejen proto je rodinné soužití nenahraditelné. Rodina je také místo, kde by člověk měl být respektován i tolerován, má to být místo, které má poskytnout všem členům bezpečí, lásku a zázemí.

1.2 Funkce a typy rodiny

Rodina je dle Procházky neoptimálnější prostředí k reprodukci lidského druhu. Role rodiny se ale proměňuje, páry založení rodiny odkládají, některé se rozhodnout dítě nemít. Narození potomka ovlivní dosaženou kariéru ženy, mohou se obávat přerušování kontaktu s profesí, rodičům se po narození dítěte změní dosavadní způsob života, ekonomicky si rodiny s dítětem pohorší, kdy dva dosavadní příjmy nahradí jeden a životní náklady narozením dítěte stoupnou. Páry se také obávají partnerských problémů po narození dalšího člena rodiny. Krize společnosti je dalším faktorem, který dnešní mladé lidi odrazuje od toho mít děti. (Procházka, 2012, s.103-104)

Nároky na dnešní moderní rodinu stále vzrůstají. Stále však je rodina místo, útočiště před vnějším světem a měla by být i místem pochopení a podpory všech jejích členů. (Kraus, 2008, s.81)

Biologicko-reprodukční funkce – tato funkce je důležitá pro společnost i jedince, kteří rodinu tvoří. Aby společnost úspěšně fungovala, potřebuje stabilní reprodukční základnu a je tedy v jejím zájmu podporovat reprodukci. Problémem ve většině vyspělých zemí je nízká porodnost, a i pohled dnešních mladých párů na rodinu, kdy partneři chtějí jen jedno dítě, které plánují a odsouvají na později, někteří netouží po dítěti vůbec. Berou je jako překážku v seberealizaci, nebo jako nákladnou investici. (Kraus, 2008, s. 81)

Závažným problémem dnešní doby je fakt, že roste počet párů, kde jeden z nich má sníženou plodnost a přirozená reprodukční funkce musí být nahrazena reprodukcí asistovanou. Dnešní rodina také nabízí alternativy v partnerském a rodinném soužití. Je zde ale potřeba zmínit, že tyto alternativy přinášejí etické problémy. Je to například soužití biologických rodičů a jejich dětí, partnery, kteří nechtějí mít děti, soužití pěstounské rodiny, adoptivní rodiny, rodiče, jimž byly děti odebrány, neboť se o ně nedokázali, nebo nechtěli postarat, ženy, které se rozhodnou pro život s dítětem bez partnera, homosexuální - lesbické dvojice pečující o dítě jednoho z partnerů. (Šulová, 2011, s. 109)

Sociálně-ekonomická funkce – rodina je významnou částí ekonomického rozvoje společnosti. Je jak spotřebitel statků, tak se příslušníci rodiny zapojují svým povoláním do výrobní i nevýrobní sféry. Pokud je tato funkce rodiny porušena, projevuje se v hmotném nedostatku rodiny. Může to být například vlivem nezaměstnanosti člena. (Kraus, 2008, s.81-82)

Procházka uvádí fakt, že fungování tržního hospodářství má vliv na role muže a ženy v rodině. Partneři se museli nově přizpůsobit novým podmínkám. V naší společnosti je pro velkou část rodin nezbytné, aby žena byla ekonomicky aktivní. Hodnoty se tímto vlivem posunuly, rodiče jsou zaneprázdněni zabezpečením obživy pro rodinu, nemají tolik času a prostoru na své děti. Nutno říct, že čas věnovaný dětem je nenahraditelný. (Procházka, 2012, s 106)

Ochranná funkce – v této funkci se skrývá zabezpečení životních potřeb členů rodiny. Po roce 1989 se očekává, že si část péče zabezpečí rodina sama. Jedná se o deinstitucionalizaci sociálních služeb, nebo i přenesení odpovědnosti za zdraví na členy rodiny například očkování, preventivní prohlídky. (Kraus, 2008, s.82)

Socializačně-výchovná funkce – rodina, která plní svoji funkci, tvoří nenahraditelné prostředí ve výchově dětí. Je první socializační skupina, v níž si potomci osvojují postoje k světu a k sobě samému, přejímá různé sociální role, normy a hodnoty společnosti. Funkční rodina také působí jako preventivní faktor sociální patologie. (Šulová, 2004, s.110) Nejdůležitější úlohou rodiny je příprava potomků na praktický život. Stejně tak ale nelze opomenout působení mladé generace na své rodiče a prarodiče.

Rekreační, zábavná a relaxační funkce – pro sociální pedagogiku je důležité jakým způsobem rodina tráví volný čas. Tato funkce má vliv na pozitivní životní styl jedince a preventivně působí v předcházení rizikového chování dětí a mládeže. Pokud rodina

nabídne dítěti kvalitně strávený volný čas, nabídne mu aktivity, zábavnou formou mu předloží koníčky a záliby, jimž se může věnovat i ve své dospělosti, je to pro něj velmi přínosné. Pokud dítě netráví kvalitně volný čas, uchyluje se k sledování televize, hraje počítačové hry, tráví čas na sociálních sítích, následně může vyhledávat party, požívat alkohol, drogy. (Procházka, 2012, s.110-111)

Emocionální funkce rodiny – tato funkce rodiny je nezastupitelná a nenahraditelná. Dle Krause nedokáže žádná instituce nahradit a vytvořit citové zázemí, bezvýhradné přijetí a podporu. Připomíná však také, že po roce 1990 se často setkáváme s tím, že v důsledku rozvodů, dezintegrace některé rodiny tuto funkci plní obtížně a vzrůstá počet citově strádajících dětí. (Kraus, 2008, s.83) Procházka dále připomíná, že láskyplné vztahy v rodině jsou předpoklad pro rozvoj emocionality jedince. (Procházka, 2012, s. 109) Jako zásadní psychologové uvádí vytvoření raného citového vztahu vazbou, připoutáním-attachment mezi pečující osobou a dítětem. Neuspokojení některých potřeb dítěte pak vyvolá citovou deprivaci. (Šulová, 2004, s. 85-87)

Mimořádný význam stále mají dvě funkce rodiny. Je to prvotní socializace a emocionální funkce. (Mendelová, 2014, s.13)

Kraus uvádí, že funkce výchovná a relaxační doznává změn, po rodině se žádá finančně zajistit volnočasové aktivity. Rodina cítí také větší zodpovědnost nyní než v minulosti, za úspěšnost dětí. Výchovný styl liberální je v rodinách rozšířen, a velká část deviantně se chovajících dětí jsou vychovávány právě tímto stylem výchovy. Dítě pak není zvyklé na dodržování pravidel, na respektování příkazů a zákazů. Problémem je také nejednotnost rodičů ve výchově potomků. (Kraus, 2013, s. 426)

V dnešní společnosti se klade důraz na harmonické fungování rodiny, při zachování individuálních zvláštností. Liberální postoj je k rozvodům. Jako ideální Matoušek uvádí, oddělené bydlení nukleární rodiny a kontakt se širší rodinou na dálku. Emoční spokojenost manželů a dětí a jejich emoční uspokojení je nejvýznamnějším ukazatelem správného fungování rodiny. (Matoušek, 2003, s. 36)

Kraus dále dělí rodinu na **nukleární** – rodina je složena z rodičů a jejich dětí, **rozšířenou** – rodina je vnímána spolu s blízkými příbuznými (tety, strýcové, prarodiče), **orientační** – rodina, v níž jedinec žije v dětství a **prokreační**, to je rodina, jenž jedinec sám zakládá. (Kraus, 2008, s. 80) Ve vztahu se pak rodinné vzory obou rodin ovlivňují, každý z partnerů

si nese vzorce chování ze své orientační rodiny, potomek se identifikuje s rodičem stejného pohlaví, je proto přínosná přítomnost obou rodičovských vzorů.

Další dělení podoby rodin nastiňuje Masáková. **Rodina úplná, včetně úředního stvrzení** – pokud je funkční nejlépe naplňuje potřeby dětí, děti mají možnost se identifikovat s rolemi v rodině, můžou sledovat drobný nesoulad mezi rodiči a i to, jak problém mezi sebou řeší. **Rodina partnerská** – partneři nepotřebují úřední stvrzení vztahu, ale žijí na jedné adrese, další formou je, když jeden z partnerů bydlí mimo bydliště dětí. Může jej k tomu vést více důvodů – práce mimo bydliště, jiná rodina. Děti žijící v takovém vztahu mohou být nejisté a tento model může být problémem v jeho dospělém životě a vztazích. **Rodina neúplná** – dítě nemá možnost vzoru partnerského soužití, což může kompenzovat vzor partnerství u přátel a rodiče. Problémem může být, když rodič přesune na dítě kompetence partnera, který z rodiny odešel, dítě pak v době přirozené separace nedokáže vazbu přetrhout, nebo ji přetrhne násilím. **Rodina doplněná** – je rodinou, do níž přichází nový partner a přejímá rodičovskou pozici. (Masáková, 2011, s. 30-32)

Matoušek rozšiřuje typologii rodin na rodiny **perfekcionistické** které jsou vůči svým členům represivní a úzkostně neurotické. Vychovávající v nich zdůrazňuje žádoucí způsob chování, překročení je provázáno úzkostí. **Nepřiměřené rodiny** mají charakteristiku nezralé dětské a závislé rodiny. Pokud mají problém, očekávají pomoc zvenčí. Oslabena je schopnost předvídat možné budoucí problémy. Obtíže nastávají při výchově dětí, obstarávání peněz a hospodaření s nimi. **Egocentrická rodina** je označována jako prestižní, chladná a rozštěpená. Rodič nebo oba jsou pohlceni svou prací a kariérou. V rodině mají pro ně jednotlivci hodnotu, pokud uspokojují potřeby někoho jiného, nebo rodinu dobře reprezentují navenek. Ve vztahu rodičů může vzniknout násilí, je však utajeno. Děti z těchto rodin můžou zanedbávat školní docházku a můžou mít další výchovné problémy. Rodina, jež vykazuje delikventní chování a nedostatek sociálního napojení je **asociální rodina**. V ní jsou vztahy mezi členy chladné, nezodpovědné. Potřeby rodiny jsou uspokojované bez ohlížení se na právní rámec. Děti se zde rodí většinou neplánovaně, mohou být ohroženy syndromem CAN. Rodiče mohou trpět různými závislostmi a agresí. (Matoušek, 2005, s.194-195)

Rodina má tedy plnit své funkce. Jestliže se jí to nedaří, mluvíme o poruchách funkce rodiny. Z pohledu plnění nebo neplnění základních funkcí rodiny, můžeme definovat čtyři typy rodin. **Funkční rodina**-rodina plnící všechny funkce, je nenarušená a je v ní zajištěn správný vývoj dítěte. **Problémová rodina**-některé funkce rodiny jsou již porušeny, ale stále

je neohrožen rodinný systém a rozvoj dítěte. Rodina je schopna problémy řešit nebo je kompenzovat, někdy za krátkodobé pomoci společnosti. **Dysfunkční rodina**-rodina, ve které se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí. Tyto poruchy ohrožují rodinu jako celek, dítě a jeho vývoj. Rodina není schopna řešit problémy vlastními silami. V takovém případě u dysfunkční rodiny může dojít až ke zbavení rodiče jeho rodičovských práv. **Afunkční rodina**-rodiny takového typu přestávají plnit svoje základní funkce. Dítěti rodina škodí, nebo jej dokonce může ohrožovat v jeho existenci. Jediným řešením je odebrání dítěte z rodiny a umístít ho do rodiny náhradní, popřípadě jinam. (Dunovský, 1986, s. 28)

1.3 Výchova jako součást socializace

Výchova je součástí socializace a tvoří její těžiště, ale tyto procesy mají odlišný charakter. Socializací rozumíme postupné začleňování se do společnosti, v němž se učíme, jak v dané společnosti žít a tento proces probíhá celoživotně nahodile a živelně. **Primární socializace** se uskutečňuje v rodině, ta se zaslouží o prvotní seznámení s kulturním prostředím, učí dítě znát normy a společnost. Na primární socializaci navazuje škola a na základě věku socializace vede k osvojování si sociálních rolí, kdy se jedinec musí přizpůsobovat jiným. **První fáze socializace** je etapa přípravná, v ní si jedinec osvojuje řeč, hodnoty, normy a prochází akulturací, přejímá role. Další fáze je realizační a zde již plní množství dalších rolí. (Kraus, 2008, s. 59-61)

Ondrejkoivič pokládá socializaci mládeže za jeden ze základů sociologie výchovy. Proces, ve kterém vzniká strategie zrodu a udržení vlastní rovnováha jednotlivce. S touto strategií chování pak zvládá jedinec přiměřené, běžné situace. V důsledku toho je to pak vlastně konfrontace jednotlivce se společností. Socializace má význam pro jedince, i pro společnost, neboť s vývojem jedince současně se začleněním do společnosti si tím společnost zabezpečuje kontinuitu svého vývoje a předání dědictví předcházejících generací, další rozvoj a rovnováhu. Současná sociologie výchovy tedy přistupuje k procesu socializace jako ke společenskému jevu, který je současně mechanismem společnosti, a udržuje její kontinuitu předáváním v kulturně-společenském lidském vývoji dalším generacím, obohacuje kulturních dědictví minulých generací a tím vznik dalších kulturně-společenských hodnot lidstva. Vrstevnické skupiny vytvářejí také prostor pro učení se ve společenských podmínkách, kde je základem struktura rolí ve stejné věkové skupině, kde musí jedinec sám získávat svou pozici svými schopnostmi a osobními vlastnostmi. Tak

dospívajícímu už nepředává vzorce chování jen rodina, ale i vrstevnická skupina. (Ondrejko, 1998, s.94-137)

Výchova je komplexní proces, který je celoživotní, v něm se předávají znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty mezi generacemi, které jsou pro společnost důležité, hodnotné a udržují stabilitu a soudržnost ve společnosti. Mezi výchovné problémy, jenž způsobují rodiče, jsou například **nedostupnost rodičů**, což znamená, že rodiče s dítětem netráví dostatek času třeba z důvodu zaneprázdněnosti v zaměstnání. Dítě pak nemusí pozitivně přijímat nárazový zájem a přízeň rodičů, dětem může být nedostatek času kompenzován dárky. Napříč společenskými vrstvami se rozšiřuje **nedostatečné sledování činnosti dětí**, na vině jsou z části moderní technologie, a dle autorky patří mezi nejrozšířenější chyby ve výchově ve všech dětských věkových kategoriích. Téměř všechny děti mají dnes mobilní telefon a rodiče někdy mylně mohou mít pocit, že vědí, co potomek dělá a kde se právě nachází. V některých rodinách je problémem **protichůdné působení**, což znamená, že rodiče nejsou ve výchově jednotní a dítě toho může zneužívat. Nemusí pak dodržovat pravidla a nároky, jež jsou na něj kladeny, s rodiči manipuluje, což zase vyvolá konflikty mezi rodiči. (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 81-83)

Dle Grecmanové jsou tři typy rodinné výchovy. **Autoritativní výchova** brzdí vývoj dítěte, přísná výchova může vyvolávat v dítěti pocity nízkého sebevědomí, úzkosti, strachu. Dítě, které je takto vychováváno může být zakřiknuté, ustrašené, nebo naopak agresivní. Tato výchova, která nerespektuje osobnost a individualitu dítěte, není zcela jistě vhodná. **Liberální výchova** je charakteristická nízkými požadavky na dítě, tyto děti mají naopak nezdravě vysoké sebevědomí, mají problémy s plněním svých povinností, mají problémy se společenskými normami a také není pro dítě vhodná. **Zdravá rodinná výchova**, v tomto rodinném prostředí, kde dítě najde lásku, porozumění, ale i pozná hranice vhodného chování, povzbuzení i trest. Jedinec vychovaný v tomto prostředí je samostatný člověk, který toleruje společenské normy. (Grecmanová, 1998, s. 13-14)

Jako zásadní, co ovlivňuje životní styl dětí je jednání a přístup rodičů k dětem i k sobě navzájem. Rodiče se mohou pohybovat mezi různými přístupy výchovy, být nedůslední nebo mohou být důslední a jednat autoritativně, být tolerantní a jednat demokraticky, rodiče mohou být spolu v názorech na výchovu ve vzájemné shodě či rozporu. (Dinkmeyer, McKay, 1996, s. 33)

Podle výše uvedeného, rodina je pro společnost i pro jednotlivce velmi důležitá. Funkce rodiny se prolínají, doplňují. Popsali jsme také různé typy rodiny, socializaci i výchovu.

2 PROMĚNY RODINY

Tuto kapitolu bychom chtěli věnovat změnám v současné rodině, popsat charakteristické znaky současné rodiny a zdravou a funkční rodinu.

Rodina je dle Procházky neoptimálnější prostředí k reprodukci lidského druhu. Role rodiny se ale proměňuje, páry založení rodiny odkládají, některé se rozhodnout dítě nemít. Narození potomka ovlivní dosaženou kariéru ženy, mohou se obávat přerušování kontaktu s profesí. Rodičům se po narození dítěte změní dosavadní způsob života, páry se obávají partnerských problémů po narození dalšího člena rodiny. Krize společnosti je dalším faktorem, který dnešní mladé lidi odrazuje od toho mít děti. (Procházka, 2012, s. 103-104)

2.1 Změny v současné rodině

V dnešní české rodině žena pracuje. Rodina si nemůže dovolit žít z jednoho platu. Ženy, které se snaží zvládnout práci, domácnost, péči o děti a celou rodinu jsou přetíženy povinnostmi. Společnost vyžaduje po rodině také to, aby přebírala péči a zodpovědnost za své členy. Deinstitucionalizace je proces, jenž spočívá v péči rodiny o své nesoběstačné členy v přirozeném sociálním prostředí. Rodina však ne vždy tyto nároky zvládá.

V posledních desetiletích dochází k poklesu počtu narozených dětí. Věk rodičů se zvyšuje, zvyšuje se také počet rodin s jedním dítětem a postojem k němu. Rodiče se mnohdy soustředí na „dokonalost dítěte.“ Mění se i pojetí rodičovských rolí, vzdělané ženy někdy těžko hledají vyváženost role rodiče a budování kariéry. Muži jsou rodiči většinou vědomě, dochází i k tomu, že muž přebírá tradiční roli ženy a zůstává s potomkem v domácnosti. Přebírá pečující roli, žena je živitel. Vícegenerační rodina je na ústupu. Méně často se prarodiče podílí na výchově vnuků, v řadě případů jsou pracovně aktivní, v některých případech nemají dost prostoru ke kontaktu s vnoučaty z různých důvodů. Někdy také mají rodiče obavy z toho, že dítě bude vychovááno jinak, než si přejí. Ochuzují je ovšem o podněty a naplnění citových potřeb. Pro hlídání dětí majetnější rodiče najímají chůvy, problém může nastat s citovou vazbou dítěte, u něhož se chůvy střídají a rodiče jsou pracovně vytíženi. (Masáková, 2011, s. 30-32)

Kompenzací za nedostatečné sdílení obyčejných starostí a radostí v rodině bývá často „uplácení“ dětí dárky a liberální výchovou. Děti tráví volný čas různými volnočasovými aktivitami, rodiče na ně často nemají dostatek času. Dítě může být citově deprivované, nejisté a hledá hranice výkyvy chování. Pro značnou část rodičů je důležité úspěšné dítě,

zvyšuje se sebestřednost dětí, míra empatie u nich se snižuje. Část rodičů není ale schopno dívat se na cíle připravené pro potomky reálně a dosažení úspěchu a blahobytu je pro ně velmi důležité. Týká se to především rodin, jež žijí ve městech, na venkově je stále přetrvávající tradiční rozdělení rodičovských rolí a tradiční pojetí rodiny. Dnešní doba stupňuje nároky na všechny věkové kategorie především rozmachem komunikačních technologií, velkým množstvím podnětů, virtuální realitou a medializací života. Životní tempo se neustále zvyšuje, nutná je flexibilita. Prohlubuje se sociální diference a rozdíly mezi chudými a bohatými, většinami a menšinami. S migrací a prolínáním kultur pak ve společnosti sílí intolerance, nacionalismus. (Kraus, 2014, s. 3-10)

Šulová pozoruje v dnešní společnosti několik přístupů k dítěti, **tradiční** – dítěcentrismus, tedy maximální zájem o materiální i vztahové potřeby dítěte a jejich uspokojování. Další přístup je **moderní** – rodič se realizuje díky dítěti, je to znak jejich genetického i výchovného úspěchu a mělo by výborně prospívat ve všech ohledech. Tito rodiče někdy neumí projevit emoce spontánnost. Dětství svých ratolestí rodiče považují jako časovou investici na úkor svého času a někdy i kariéry. Posledním uvedeným přístupem je přístup **hledající** – část mladých rodičů se obrací zpět k přírodě, matky dlouho děti kojí, někteří preferují porod v přirozeném domácím prostředí, a i další výchova dítěte je v souladu s přírodou. (Šulová, 2004, s. 134-135)

2.2 Charakteristické znaky současné rodiny

Demokratizace uvnitř rodiny je prvním znakem, který popisuje Kraus. Postavení ženy a muže v rodině se změnilo, některá práva ale i povinnosti se přesunuly na ženu, i když v dřívějších dobách byly výsadou mužů. Dětem je poskytován větší prostor v rozhodování o rodinných záležitostech a vztah rodičů s dětmi je více partnerský. Rodiče pro děti představují vzor partnerského chování, učí se, jak má vztah fungovat, také jeho pravidla. **Izolovanost** dnešní rodiny je důsledek změny sousedských i rodinných vztahů. Rodina se snaží uzavřít před vnějším světem. Zvyšuje se počet jednočlenných domácností, dnešní **rodina se zmenšuje**. Roste počet rodin samoživitelů. Rodinné vztahy nemají záštitu v širších rodinných vazbách, ztrácí proto stabilitu a jsou křehčí. **Dezintegrace rodiny znamená**, že členové rodiny se méně schází u rodinného stolu, méně spolu hovoří a ubývá chvil, kdy si navzájem sdělují své pocity, myšlenky a zážitky. Rodina pak spolu komunikuje jen přes média, to vede k omezení komunikace mezi členy. Rodiče jsou zaměřeni každý sám na sebe, děti žijí svůj život vedle nich. Nastává **atomizace života rodiny**. Dezintegraci

způsobuje také velké **pracovní a časové vytížení rodičů**. Problémem je proto málo času na aktivity s rodinou a odpočinek. Rodiče někdy tento nedostatek řeší materiálními dary dětem. Dnešní **manželství** jsou z velké části **dvoukariérová**, ženy jsou vzdělané a kvalifikované, toto může být také důvodem pro krach rodiny. Rodiny se rozpadají, polovina manželství končí **rozvodem**. Děti jsou tímto poznamenány, ztrácí v mnoha případech styk s jedním rodičem a neshody rodičů je zasahují na celý život. Rodiče si hledají po rozvodu nového partnera, tyto vztahy někdy nejsou stabilní a partneři se v rodině střídají. Sílí **diferencovanost rodin podle socioekonomické úrovně**. Nízkopříjmové rodiny řeší často finanční nedostatek půjčkami, které však nejsou schopny splácet, hrozí jim exkluze. Tento problém narušuje sociální proces. V takto postižených rodinách se objevuje častěji deviantní chování a děti mohou být šikanovány kvůli nízkému socioekonomickému statusu své rodiny. (Kraus, 2008, s.83-86)

V dnešní době již není podmínkou pro život v partnerství **legalizace partnerství**, lidé spolu žijí a vychovávají děti, aniž by manželství uzavírali. Společnost je k těmto formám spoluzití tolerantní. **Diskontinujita generací a změna struktury rodiny**-klesá počet dětí v rodině, lidé nežijí zpravidla vícegeneračně, zvyšuje se počet jednočlenných domácností. **Pokles stability rodiny**, v posledních desetiletích se zvyšuje počet rozvodů, a to je důvod, proč se zvyšuje počet dětí žijících jen s jedním rodičem. Páry si mohou naplánovat rodičovství, pomocí **antikoncepce**, je méně potratů a nechtěných těhotenství. Společnost přijímá umělé přerušování těhotenství liberálně. Toto vše způsobuje nižší porodnost. **Změny v organizaci rodinného cyklu**. Rodičovství se odsouvá stále do pozdějšího věku, prarodiči se tedy stávají lidé ve vysokém věku, v mnoha případech stále pracujících. Prodlužuje se délka života a tím také trvání rodiny, děti ji opouštějí ve vyšším věku než dříve. **Sekularizace**, církev již nemá vliv na rodinu, lidé žijí světským způsobem života. **Sociální instituce** přebraly od rodiny některé funkce, škola vzdělávání, péče o seniory a osoby s tělesným a mentálním postižením sociální zařízení, nemocnice péči o nemocné. (Mendelová, 2014, s. 13) Šulová uvádí jako znaky současné české rodiny **chybějící očekávání trvalosti vztahu**, partneři si nechávají prostor pro změnu rozhodnutí, přijímají alternativy společného soužití, manželství na zkoušku, nebo mají každý vlastní domácnost, nebo matka neinformuje otce o narození dítěte. (Šulová, 2011, s.1)

2.3 Zdravá a funkční rodina

Z. Bakošová charakterizuje zdravou a fungující rodinu, která může odolávat nástrahám dnešní doby takto: jasná hierarchie zodpovědnosti, členové rodiny na sebe berou ohledy a respektují se, komunikace má charakter dialogů a je aktivní, mluví každý za sebe, atmosféra v rodině je příjemná s porozuměním pro humor, na chodu domácnosti se podílejí všichni členové, rodina je schopna řešit problémy ve vzájemné diskusi při respektování dohodnutých pravidel, udržují společenské kontakty i mimo rodinu. Manželé jsou si věrní a mají potěšení ze vzájemné sexuality. (Bakošová, 2008, s. 110).

Zdravá a funkční rodina je odolná, respektující autonomii každého člena, umožňuje samostatnost a zodpovědnost každého, ale na druhé straně dává emoční blízkost, podporu sounáležitost. Taková rodina je schopna řešit různé situace, měnit rodinnou strukturu, role a pravidla. Podstatné je také vyjádření podpory, účasti, zájmu při rozhovoru. Pro členy rodiny je důležité zůstat sám sebou, ale mít stabilní zázemí. Pokud má jedinec problémy, tato stabilita zdravé a funkční rodiny je velmi důležitá a cenná. (Šulová, 2011, s. 14-15)

Odolná a funkční rodina je jedním z předpokladů zdravého vývoje dětí. Kvalitu rodinného života ovlivňuje mnoho faktorů. Různí autoři se shodují na **dvou principech**, a to **soudržnost** – známe ji jako sounáležitost, blízkost, rodinnou intimitu. Druhý nosný princip je **míra adaptability**. Rodina se neustále musí vyrovnávat se změnami, novými úkoly a výzvami. V lidském životě se v různých fázích mění potřeby a role, v některých rodinách vinou například rozvodu, ovdověním se členové rodiny musejí vypořádat, reagovat a přizpůsobit nové situaci. Rodina musí být hierarchicky uspořádaná a organizovaná, zvyšuje to pocit bezpečí i efektivitu rodiny. Mluví se zde také o resilienci rodiny, znamená to odolnost a vnitřní sílu. Sobotková ve svém výzkumu pěstounských rodin, jež jak sama uvádí lze aplikovat i na běžné rodiny vytvořila profil optimálně fungující a odolné rodiny. Považuje za důležité **otevřené vyjadřování pocitů v rodině** ať již kladné či záporné, **míru nezávislosti**, jež rodina podporuje u svých členů vzhledem k věku dětí, **organizace v rodině** měla by zde být jasně nastavená pravidla, o kterých bylo předem diskutováno. Pravidla se mění s věkem dětí. **Soudržnost rodiny** je považována za vysoce důležitou. Soudržná rodina je odolná vůči vysoké zátěži a zkouškám, které rodinný život provází. Dalším faktorem je **orientace rodiny na morální a sociální otázky**, také duchovní zázemí rodiny. **Rodiny funkční** jsou více připraveny zmobilizovat a hledat možnosti řešení problémů nejen v rámci rodiny, a svého okolí, ale i zdroje řešení v rámci profesionálů. (Sobotková, 2003, s. 256-258)

Prostor, který rodina obývá, by měl být místem pro sdílení života, kde je potřeba utvářet i udržovat specifické psychologické prostředí, kde je patrná emoční blízkost, podpora a spolupráce mezi členy. Toto místo by mělo být bezpečné, stabilní. Pocit bezpečí je jednou z psychických potřeb jedince. Ke stabilitě a bezpečí můžeme přiřadit i jasnost, tedy to, aby pro každého člena rodiny bylo srozumitelné soužití v rodině, poměry jasné a přehledné. (Plánava, 1993, s.58)

To, co rodina dělá společně, se častým opakováním ritualizuje. Nejvýznamnější **rodinný rituál** je zřejmě setkání se u jídla. Předpokládá se účast všech členů rodiny, pokud se některý neúčastní, může to být bráno jako konflikt. Dalším rodinným rituálem je ukládání dětí ke spánku, nebo trávení volného času. (Matoušek, 2003, s.86-87)

Rituály jsou typické a pro rodinu specifické, ustálené průběhy činností, jsou rodinnými tradicemi a hodnotami. Mají stabilizační a ochrannou funkci. Pomáhají rodině kompenzovat změny, ke kterým přirozeně v rodině dochází. (Hudecová, 2009, s. 13)

Šulová uvádí, že dle ní je většina rodin ve společnosti stále funkčních. Jako nejdůležitější faktory harmonické stabilní rodiny vidí tvořivost, jasně vymezené role a zastupitelnost v nich, jasná komunikace, vedoucí role a podpora její autority ze strany ostatních, umění řešit konflikty a interakce při jejich řešení. (Šulová, 2011, s. 113)

Kapitola se věnovala proměnám současné rodiny, charakteristickým znakům současné rodiny, popsali jsme zdravou a funkční rodinu i faktory podporující odolnou a funkční rodinu.

3 DEZINTEGRACE A ATOMIZACE RODINY

Ve třetí kapitole bychom chtěli popsat dezintegraci a atomizaci rodiny a také negativní faktory, jež způsobují destabilizaci rodiny. Problematiku dezintegrace a atomizace rodiny popisují různí autoři, někdy však nazývají tuto problematiku jinými termíny. Izolovanost rodiny, roztržičnost, nestabilita rodiny.

3.1 Dezintegrace rodiny

Jedním z dopadů společenských proměn je dezintegrace rodiny. Kraus uvádí, že v současné rodině není prostor pro trávení společného času a sdělování si zážitků, problémů. Lidé nejsou ochotni spolu komunikovat, raději volí cestu potkávání se v rodině. Komunikaci nahrazují tím, že si spolu píšou a komunikují mobilními telefony. Patrné jsou také posuny v hodnotové orientaci. Duchovní hodnoty jsou potlačovány materiálními. Na dezintegraci rodin se podepisuje pracovní vytížení rodičů a s tím spojené časové zaneprázdnění. (Kraus, 2008, s. 84)

Za nejkvalitněji strávený čas rodiče s dítětem považuje Smahel společný a s ním výlučně čas strávený. V této uspěchané době je to náročné, zvláště pokud dospívající mají svůj program, nad kterým rodič musí vyhrát. Takto může vzniknout to pevné pouto, které dítěti pomůže překonat nástrahy vstupu do dospělého života. (Smahel, 1995, s. 133)

Kraus dále uvádí, že rodiny se již nescházejí v takové míře u stolování. Setkání u večere uvádí 43% respondentů denně, 15% jen o víkendech, 45% rodin se setkává i u oběda. (Kraus, 2007, s.283-298)

Rodinu nejvíce stmeluje vzájemná komunikace, pro dobré fungování rodiny je vysoce důležitá jasně vedená komunikace, setrvání u tématu s nasloucháním druhému, emocionálním zabarvením, svěřováním se a také společně strávený čas a sdílené záliby. Pak následuje sexualita a erotika. Dnešní rodinu drží pohromadě to, že se členové mohou na někoho spolehnout a že je důležité mít citové zázemí. (Kraus, 2007, s.283-298)

Členové současné rodiny žijí spíše vedle sebe než spolu. Komunikace je kusá, přes sociální síť. Leckdy jsou slova volena nejasně a nejednoznačně, což může vyvolat nepochopení u příjemce a narušuje klima rodiny. (Kraus, 2015, s.32-34)

Život dětí je dezintegrací rodinného života silně poznamenán. Každé dítě potřebuje pocit bezpečí, porozumění a jistoty. Rodina by měla být místem, kde se dítě může svěřit se svými problémy i radostmi, mít to s kým probrat, mít rodinné zázemí. Problémem je potom to,

že si děti hledají náhradu v různých partách, tím vzniká možnost i budoucího delikventního chování. Zaneprázdnění rodiče potomkům vynahrazují společně strávené chvíle dárky a všechny tyto faktory narušují potřebnou soudržnost rodiny. (Kraus, 2017, s. 14)

Rodina se stává „neutrální zónou“ a rozpad, nestabilita se odráží v životě rodiny. (Hoferková, 2017, s. 193)

Politika moderní společnosti dle Baumana jako kdyby špěla k rozpadu a rozkladu. V moderních rodinách se partnerství nerozvíjí, neprohlubuje, jen spotřebovává a konzumuje. Místo celoživotních svazků je v převaze uspokojení instantní. V moderní společnosti je zrušení a znovuzaložení manželství bráno jednoduše, jako překopírování nebo přemazávání kazet a jiných nosičů. (Bauman, 2004, s. 189)

Dalším faktorem, který ovlivňuje dezintegraci rodiny popisuje Livingstone, jsou to média. Jak děti dospívají, rodiče s nimi tráví stále méně času společnými rodinnými aktivitami. Sledování televize s rodinou však zůstává na vrcholu seznamu. Poukazuje také na to, jak může být používání médií ovlivněno vzorem rodinné interakce. (Livingstone, 2002, s.30-32)

Za důvod dezintegrace rodiny považuje Procházka proměnu životního stylu rodičů i dětí. Vzájemné soužití tak ovlivňují děti a dospívající, jež jsou vtaženi do sociálních sítí šířených internetem. Elektronická komunikace a zábava s nimi je velkým rivalem chvil a zábavou s rodinou. Nezbyvá tak prostor pro řešení každodenních problémů. (Procházka, 2012, s. 115)

Dle Ondrejковиče je současná rodina nestálá, s nepřehlednými vztahy, z toho plyne složitá orientace v okolním světě, v němž přestávají platit normy a pravidla. Následují depresivní nálady, lhostejnost k okolí a osamělost jedince. Dalšími jevy z výzkumů jsou změny ve struktuře rolí, někdy schizoidní postavení ženy-matky, která se rozhoduje mezi kariérou a rodinou, z čehož pramení přepracovanost a nechut' mít děti. (Ondrejковиč, 2011, s. 58)

3.2 Atomizace rodiny

V mnoha rodinách mají manželé vedle společného rodinného života život další, jež je vázaný na vlastní záliby nebo na intimní život. Jejich děti jsou pak závislé samy na sebe a žijí také svůj vlastní život. Nastává tak atomizace v rodině. (Kraus, 2008, s.84-85).

Rodina se zmenšuje, a ubývá také počet i intenzita vzájemných rodinných vazeb, což činí rodinu křehkou. Konflikty v rodině mohou snadněji ohrozit její stabilitu, což může vést až k jejímu rozpadu. (Kraus, 2015, s. 34-35)

Již několik desítek let vztahy a rodina procházejí zásadními změnami. Individualizace společnosti je procesem, jež probíhá dokonce již několik století. K této problematice patří prosazování individuálních zájmů na úkor zájmů kolektivních, svoboda rozhodování se a možnost volby. Dnešní lidé usilují o autonomii a nezávislost, ale potřebují i společnost druhých, chtějí žít společně s ostatními, aby mohli být sami sebou. Je tedy nutné najít způsob, jak být společně svobodní i ve vztahu mezi rodiči i dětmi. (Dudová, Vohlídalová, 2005, s.1-3).

Jedním z nejvýraznějších projevů individualizace a atomizace rodiny je vysoký počet jednočlenných domácností. Individualizace je označována jako proces ve vztahu jedince a společnosti. Ve 20. století individualizace získala nové podoby a její proměny dále pokračují, jasné sociální vztahy jsou vystřídány abstraktní sociální strukturou. Atomizace rodin je považována za prohlubující se. (Librová, 2012, s.127)

O tom, jak je na tom instituce manželství dokazuje i to, že v roce 2017 se mimo manželství narodila polovina dětí. Současní mladí lidé nepovažují manželství za důležité, tak jak to bylo dříve. (Kraus,2018, s.13)

Dezintegrace a atomizace rodiny a vůbec vnitřní labilita se prolínají do života rodin, z čehož může pak pramenit vznik různých deviací. Dle Krause znamená celkový nárůst deviací i nárůst rodin, jež jsou jimi postihnuty. Část dětí chovajících se deviantním způsobem pochází z rodin s disociálním životním stylem. Studie delikventně jednajících mladistvých ukazují rodinné prostředí jako chladné, s minimem rodičovského zájmu o dítě. Rodiče jsou dětmi charakterizováni jako pasivní až odmítaví, s nezájmem o potřeby dítěte. (Kraus, 2013, s.427)

České ženy patří v rámci Evropy k pracovně nejvíce vytíženým. Polovina z nich pracuje déle než 40 hodin týdně. Ženy však nedosahují stejné finanční úspěšnosti jako muži. Ženy vysokoškolačky dostávají nejnižší podíl průměrného platu mužů ze všech kategorií dokončeného vzdělání. Částečně je to také způsobeno počtem dětí a péčí o ně. (Očenášková, 2014, s.42)

3.3 Negativní faktory destabilizace rodiny

Mezi negativní faktory destabilizace rodiny patří **vysoká rozvodovost**. Dle Kučírka, krizí rodinného i partnerského soužití nazýváme stav, kdy obvyklé interakce mezi rodinnými příslušníky, pravidla i očekávání již jedincům nevyhovují. Nastává dysfunkce plnění úkolů

mezi partnery a tento stav je pro ně nevyhovující. **Rozvod** se stal v dnešní době běžnou záležitostí a manželství na celý život je již minulostí. (Kučírek, 2014, 90-91)

Rozvod má sociální a emocionální dopad na všechny členy rodiny. Dospělí se musí vyrovnat s důvody a průběhem. Větší zátěž je ale na děti, rozpad rodiny pro ně znamená výrazné změny. Děti zatěžuje stres, strach, úzkost, někdy i pocity viny. Vlivem toho dítě může mít psychosomatické problémy, problémy ve škole, se záškoláctvím i být pod negativním vlivem svých vrstevníků. Pokud dítěti chybí v rodině dlouhodobě mužský nebo ženský vzor, může to v dospělosti ovlivnit jeho partnerské vztahy. Neúplná rodina má také vliv i na studijní úspěchy dětí a s tím související pracovní dráhu. (Barvínková, 2020, s.124)

„**Křehkost**“ **partnerských vztahů** popisuje Kuchařová a jako důvody uvádí ekonomickou samostatnost žen a individualismus. Vztahy jsou díky tomu nestabilní a partneři mají někdy vysoké očekávání od partnerského soužití. (Kuchařová, et al, 2020, s.24)

Konflikt mezi pracovním a rodinným životem řeší v dnešní době mnoho rodin. Zaměstnavatelé očekávají, že lidé budou flexibilní, spolehliví. To se však někdy neshoduje s rodinným životem. Jsou lidé, jež si vyberou ve svém životě práci jako své životní poslání a vzdají se rodiny, ostatní se snaží obojí skloubit. V České republice není rozšířená práce na zkrácený úvazek, jež by výrazně přispěla ke sladění rodinného a pracovního života. Dalším faktorem je, že lidé svou práci vnímají jako málo jistou. Vnímání konfliktu mezi prací a rodinou ovlivňuje genderové očekávání a institucionálním nastavením. (Klímová Chaloupková, 2013, s.7-24)

Nutností pro většinu rodin je sladění zaměstnání s péčí o rodinu, složitější je zajistit péči o malé děti. Dosud se tato problematika řešila ženinou péčí o děti, kdy na nějaký čas opustila zaměstnání, muž byl po tuto dobu živitelem rodiny. Stále častěji se v současnosti vyskytuje jiný model, a to, že rodiče si role vymění a živitelem se stává žena. Muž se nějaký čas zabývá péčí o dítě. Důvody, které jsou zásadní pro toto rozhodnutí jsou nejčastěji **finanční stránka**, kdy žena vydělává více než muž, **pracovní stránka**, žena má práci, ve které nemůže ztratit kontakt, praxi nebo klienty, situace, kdy partneři mohou společně pracovat a podnikat, třetím nejčastějším faktorem jsou **osobnostní rysy rodičů**, žena je ochotna přenechat muži péči o dítě a muž je ochoten o dítě pečovat. (Nešporová, 2007, s.33-34)

Protože se počet dětí v rodině snižuje a páry **odkládají rodičovství na pozdější dobu**, tak v době, kdy ještě nemají děti plně osamostatněné přebírají péči o své stárnoucí rodiče. Tento fenomén se nazývá sandwichová generace. Tato sandwichová generace je nucena skloubit

tyto dvě péče ještě se svým zaměstnáním. Takto jsou více postiženy ženy, z historického hlediska brány jako pečovatelky o svou rodinu. Vzniká vysoká pracovní i mimopracovní vyčerpání. (Hasmanová Marhánková, 2011, s.11-12)

Z demografického hlediska je **pokles sňatečnosti** vysvětlován dvojím způsobem. První způsob je to, že pokles sňatečnosti je důsledkem odkládání manželství do vyššího věku a druhý je, že je to nevratný výsledek demografické tranzice, jež byla způsobena hodnotovými proměnami lidí směrem k individualismu a sebevyjádření. (Hašková, Rabušic, 2008, s.13-14)

V této kapitole jsme popsali dezintegraci a atomizaci života v rodině a také faktory, které negativně stabilitu rodiny ovlivňují.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Empirická část diplomové práce obsahuje analýzu informací získaných z dotazníkového šetření.

Výzkumným problémem je zjistit pohled a názory žáků na dezintegraci a atomizaci života v rodině v době pandemie. Důvodem, proč se zabýváme tímto tématem je, zda dochází k dezintegraci a atomizaci života v rodině v době pandemie. Všichni členové rodiny se museli vyrovnat s řadou změn v chodu jak své rodiny i společnosti, na které nemohli být připraveni a se kterými se musí dnes a denně vyrovnávat. Diplomová práce byla tedy tvořena v době pandemie COVID-19. Tato nemoc bude mít významné následky na celou společnost, zcela jistě i na stabilitu rodiny a rodinných vztahů. Dopady omezení volného pohybu osob, ekonomické problémy rodin z důvodu vládních opatření a následné možné nezaměstnanosti. Dále opakované karanténní opatření, nutnost rodičů pracovat z domova, dopady na žáky s výukou v domácím prostředí a jejich sociální izolovaností. Pozitivní na této době může být kvalitně strávený společný čas s rodinou, posílení partnerského vztahu i vztahu k dětem, což může přispět ke stabilizaci v některých rodinách.

4.1 Výzkumné cíle

Hlavním výzkumným cílem je, zjistit pohled a názory žáků na dezintegraci a atomizaci života v rodině v době pandemie.

Dílní výzkumné cíle této diplomové práce jsou:

1. Analyzovat, jak žáci tráví volný čas v době pandemie.
2. Popsat, které aktivity v době pandemie žáci nejčastěji s rodinou preferují.
3. Odhalit, jak často tráví žáci volný čas se svou rodinou v době pandemie.
4. Zjistit, v čem žáci vidí spokojenost rodiny a jaké faktory spokojenost jejich rodiny v době pandemie ruší.
5. Odhalit, které faktory přispívají k dezintegraci a atomizaci v rodinách žáků.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázkou je, jaký je pohled a názor žáků středních škol na dezintegraci a atomizaci rodiny v době pandemie?

Dílní výzkumné otázky této diplomové práce jsou:

1. Jakým způsobem tráví žáci volný čas v době pandemie?
2. Jaké aktivity nejčastěji vykonávají společně s rodinou v době pandemie?
3. Jak často žáci tráví v době pandemie se svou rodinou volný čas?
4. Jaké faktory přispívají ke spokojenosti a nespokojenosti rodiny v době pandemie?
5. Jaké faktory přispívají k dezintegraci a atomizaci v rodinách žáků?

4.3 Výzkumný soubor

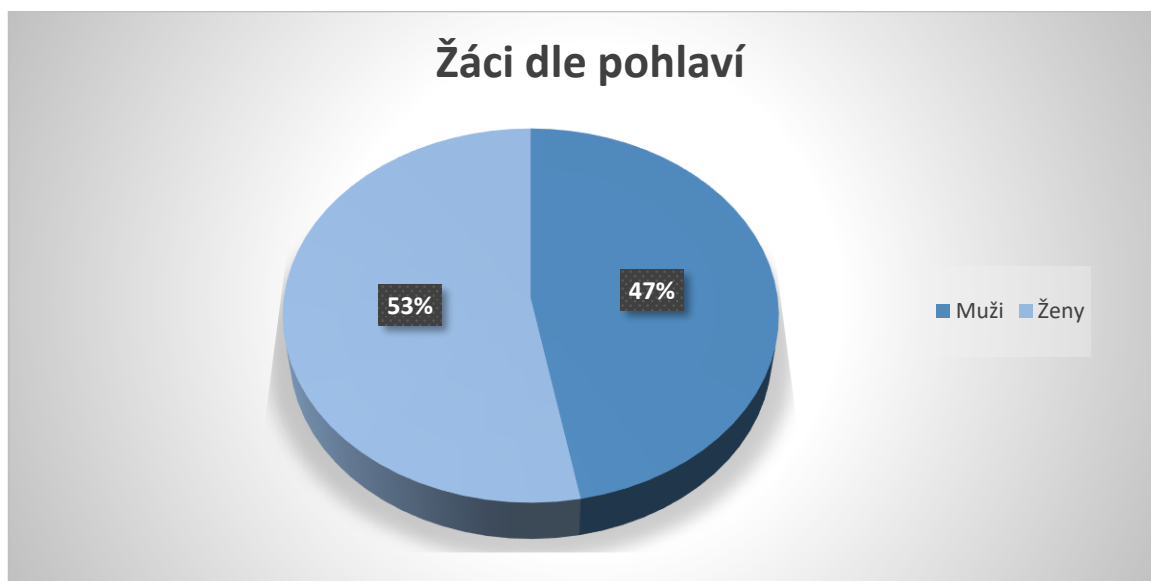
Ve výzkumu jsme se zaměřili na žáky středních škol ve Zlínském kraji. Konkrétně jsme oslovili dostupný soubor, žáky Gymnázia a Integrované střední školy v okolí mého bydliště. Dle Chráska je tento výběr výzkumného souboru záměrný, jde o školy, které jsou demograficky v lokalitě bydliště výzkumníka. (Chráska, 2007, s. 22)

Sběr dat byl proveden v průběhu měsíce února a března 2021. Výzkum byl zaměřen na žáky ve věku 15-22 let, tedy v období adolescence, což je věk středoškolské mládeže. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s.143)

Dostupný soubor byl osloven z důvodu neochoty ředitelů, kteří byli požádáni prostřednictvím školní e-mailové adresy o to, abychom v jejich středních školách mohli distribuovat elektronické dotazníky žákům do domácího prostředí. Neochotu s námi spolupracovat přičítáme problematické situaci, která byla způsobena pandemií.

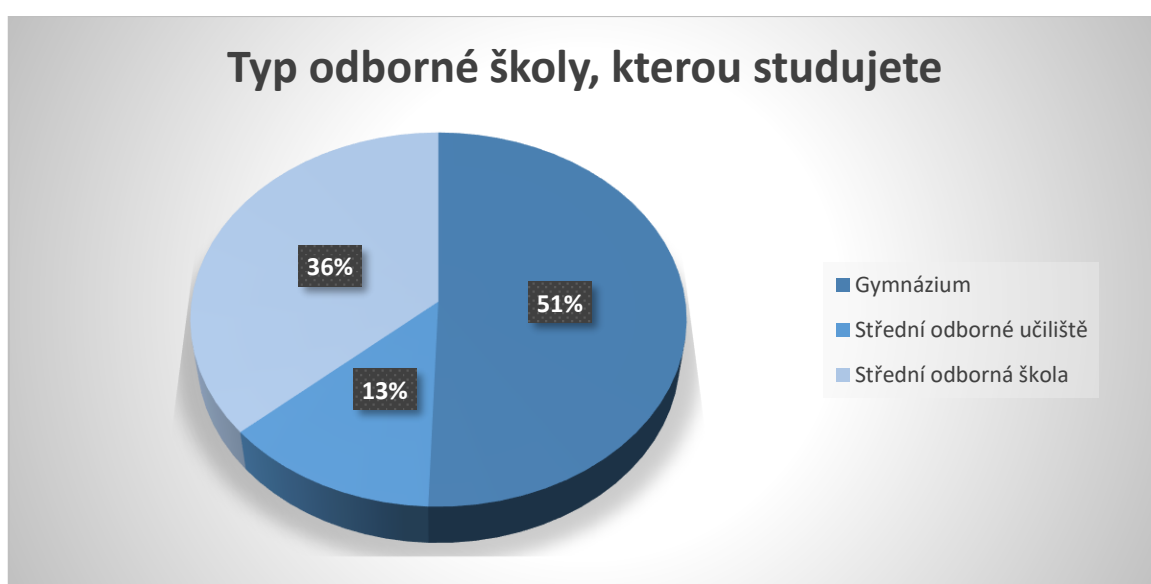
Celkově jsme nasbírali 213 dotazníků, vyřadili jsme ty, kde respondenti uvedli v položce 4, že žijí v neúplné rodině. Vyhodnocujeme tedy 170 dotazníků, kde respondenti uvedli, že jsou z úplné rodiny, neboť adolescent z neúplné rodiny má jiné podmínky výchovy a soužití v rodině. První tři zobrazené položky se dotazovaly žáků na pohlaví, zda respondent žije ve městě či na vesnici a na druh studované střední školy.

Položka 2 Tato položka rozdělila respondenty dle pohlaví. Výzkumu se účastnilo 80 mužů a 90 žen, žáků středních škol ve Zlínském kraji.

Graf 1 Žáci dle pohlaví

Položka 1 Výzkumu se účastnilo 86 žáků gymnázia, na této škole se nachází čtyřleté i osmileté, v případě osmiletého typu gymnázia jsme požádali o distribuci žákům posledních čtyř ročníků, aby odpovídali našim věkovým požadavkům. Dalšími respondenty bylo 22 žáků středního odborného učiliště, kde je studium ukončeno výučním listem bez maturity a 62 žáků střední odborné školy, zde je výstupem státní a profilová maturitní zkouška.

Graf 2 Typ odborné školy, kterou studujete

Tabulka 1 Typ školy

Typ školy	Absolutní četnost
Gymnázium	86
Střední odborné učiliště	22
Střední odborná škola	62

Položka 3

Tato položka se dotazovala na to, zda respondent žije ve městě nebo na vesnici. 88 respondentů uvedlo, že žije na vesnici, 82 ve městě.

Graf 3 Místo vašeho bydliště

4.4 Metody a techniky sběru dat

V praktické části se věnujeme kvantitativnímu výzkumu, zjišťujeme tímto způsobem **pohled a názory žáků na dezintegraci a atomizaci života v rodině v době pandemie**. Za nástroj jsme zvolili nestandardizovaný dotazník, jež byl sestaven na základě výzkumného cíle a otázek. Tato velmi častá metoda výzkumu je definována jako způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. (Gavora, 2000, In Chráska, 2016, s. 158) Dotazník je výzkumný a diagnostický prostředek ke shromažďování informací prostřednictvím dotazovaných osob. Podstatou je soubor otázek (výroků) zkonstruovaný podle kritérií vědecké metodologie, předkládaný v písemné formě (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 49). Disman uvádí, že je dotazník vhodný pro velký počet respondentů, při relativně nízkých nákladech. (Disman, 2002, s. 78) V úvodu dotazníku jsme vysvětlili pojmy dezintegrace a

atomizace rodiny, uvedli účel dotazníku a uvedli že je anonymní. Dotazník byl vytvořen v elektronické podobě pomocí aplikace www.survio.com, ve které byl také distribuován. Skládal se z 29 položek, položky 19, 20, 23, 24, 28, 29 jsme převzali, nebo se inspirovali v dotazníku „Kvalita života současných rodin“. (Kraus et al. 2015, s.239-244) Dotazník je složen z položek uzavřených, polouzavřených, výčtových a položek škály Likertova typu, kde se žáci k jednotlivým tvrzením vyjadřují na škále „naprosto souhlasím, spíše souhlasím, neumím se rozhodnout, spíše nesouhlasím a naprosto nesouhlasím“. Sběr dat byl uskutečněn pomocí placeného účtu Survio a vygenerováním jednotlivých odpovědí respondentů.

Uvědomujeme si, že vyhodnocování odpovědí dle pohlaví respondentů a bydliště zkoumá vztah mezi dvěma jevy, my volíme kvantitativní výzkum bez stanovení hypotéz.

Před samotným výzkumem proběhl předvýzkum. Dotazník byl náhodně poslán žákům ve stejné věkové kategorii. Cílem předvýzkumu bylo, zda respondenti rozumí všem otázkám a není tak problém na některou odpovídat. Dotazníky z předvýzkumu nebyly započítány do dalšího vyhodnocení pro zachování objektivnosti. Vlastní výzkumné šetření bylo uskutečněno v únoru a březnu 2021 elektronickou formou, jiná forma sběru dotazníků byla znemožněna covidovou situací a zavřenými školami.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

V následující kapitole se budeme věnovat analýze a interpretaci dat získaných z dotazníkového šetření.

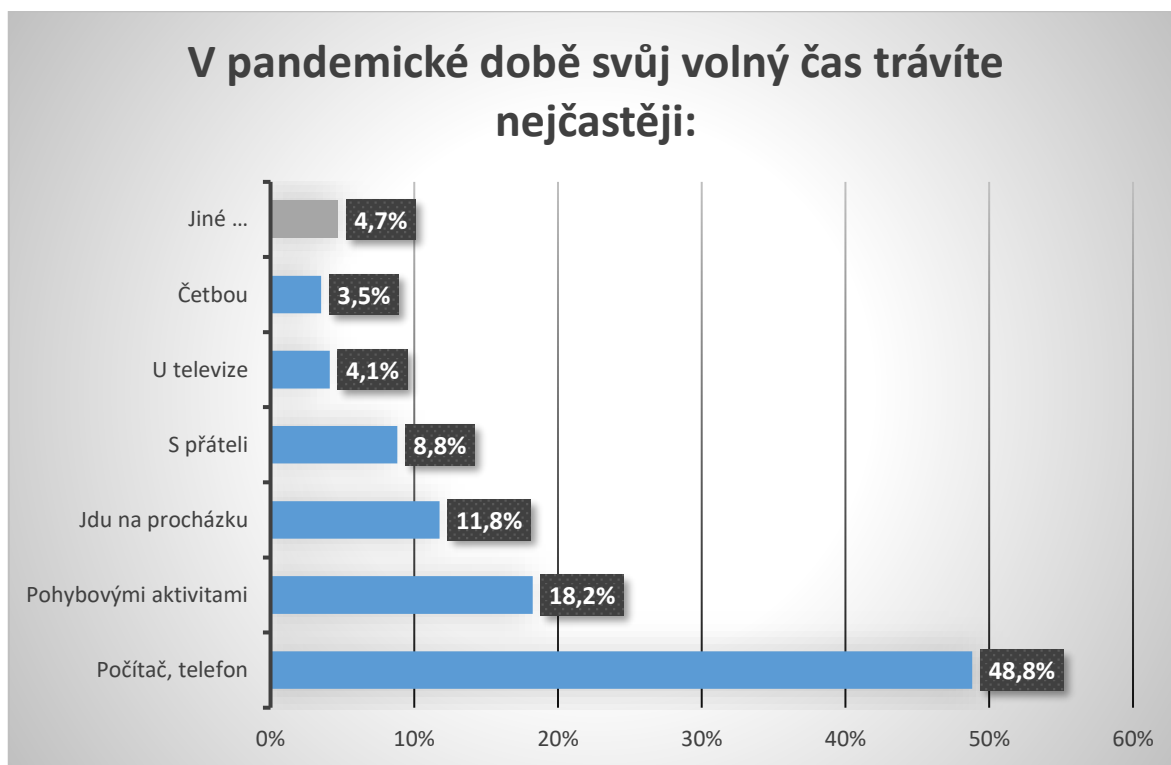
5.1 Získaná data a jejich interpretace

Bylo nasbíráno 212 vyplněných dotazníků, 42 dotazníků jsme vyloučili z důvodu odpovědi neúplné rodiny. Vyhodnocujeme zbylých 170 dotazníků. Položka číslo 4 byla filtrační.

Dílčí výzkumná otázka 1.

Jakým způsobem tráví žáci volný čas v době pandemie?

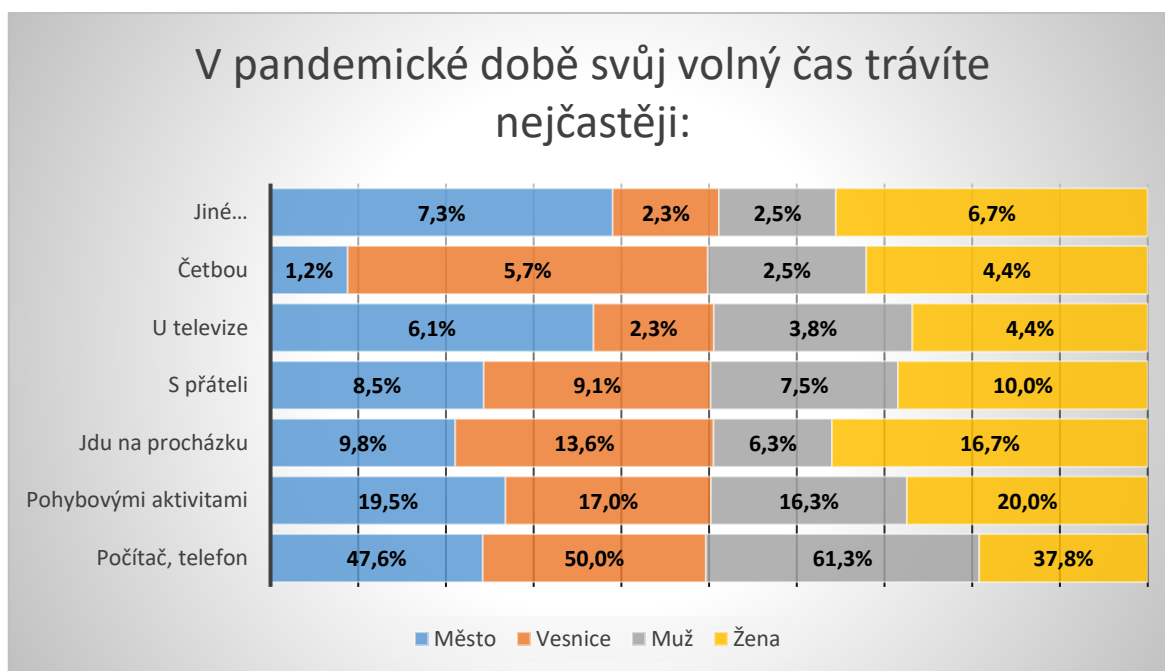
Položka 5

Graf 4 V pandemické době trávíte čas nejraději?

Položka se dotazovala na to, jak žáci tráví svůj volný čas nejčastěji v době pandemie. 83 respondentů svůj volný čas tráví nejčastěji u počítače nebo telefonu, 31 žáků pohybovými aktivitami, 20 respondentů procházkami, s přáteli 15 žáků, u televize 6 žáků, následuje četba 6 žáků. Možnost jiného trávení volného času vyplnilo 8 žáků, uváděli například, že dělají to, co nestíhají v době, kdy pandemie nebyla, kreslí, hrají fotbal, učí se, plní úkoly do školy.

V mezinárodním výzkumu ISSP „Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi“ se jednalo se o výzkum dospělé populace. Bylo zjištěno, že Češi ve volném čase nejčastěji sledují televizi, poslouchají hudbu, tráví čas u počítače, v menší míře nakupují, sportují a chodí na vycházky. (Šafr, Patočková, 2010, s. 25)

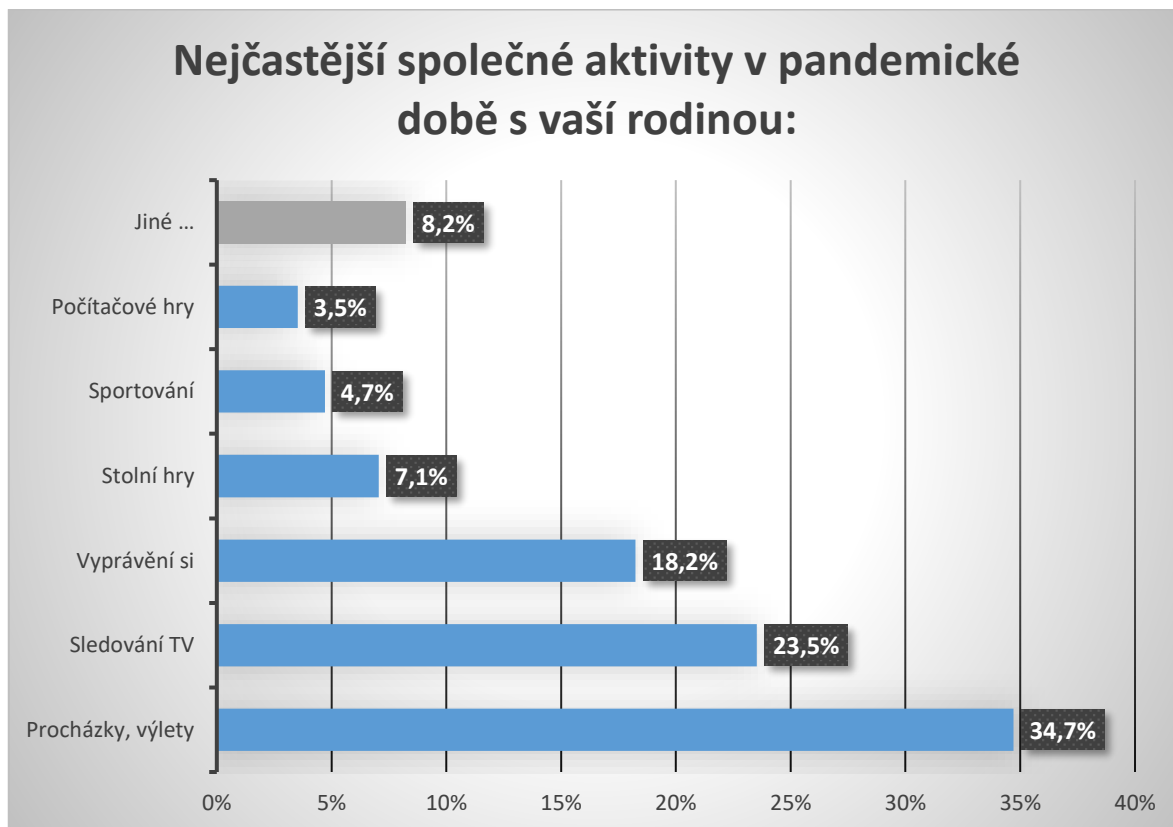
Graf 5 V pandemické době trávíte čas nejčastěji. Vesnice/město, muž/žena

Tento graf ukazuje, že více času u počítače a telefonu stráví muži a žáci žijící na vesnici. Pohybové aktivity volí častěji ženy a žáci žijící ve městě. Procházkám se věnují více ženy, na procházky častěji chodí žáci žijící na vesnici. S přáteli tráví častěji svůj volný čas ženy a žáci na vesnici. U televize tráví častěji čas ženy a respondenti z města. Pokud žáci ve volném čase čtou, jsou to častěji ženy a žáci žijící na vesnici.

Vliv na trávení volného času má i místo bydliště. Kašpárková (2002) zjišťovala rozdíly v trávení volného času dětí do patnácti let právě s ohledem na místo bydliště. Mimo jiné zjistila, že tento faktor má velký vliv na trávení volného času dětí. Děti na venkově více sledují televizi a častěji relaxují. Děti žijící ve městech chodí častěji do kina, divadla a více čtou knihy. (Kraus in Patočková, 2015, s.151-152)

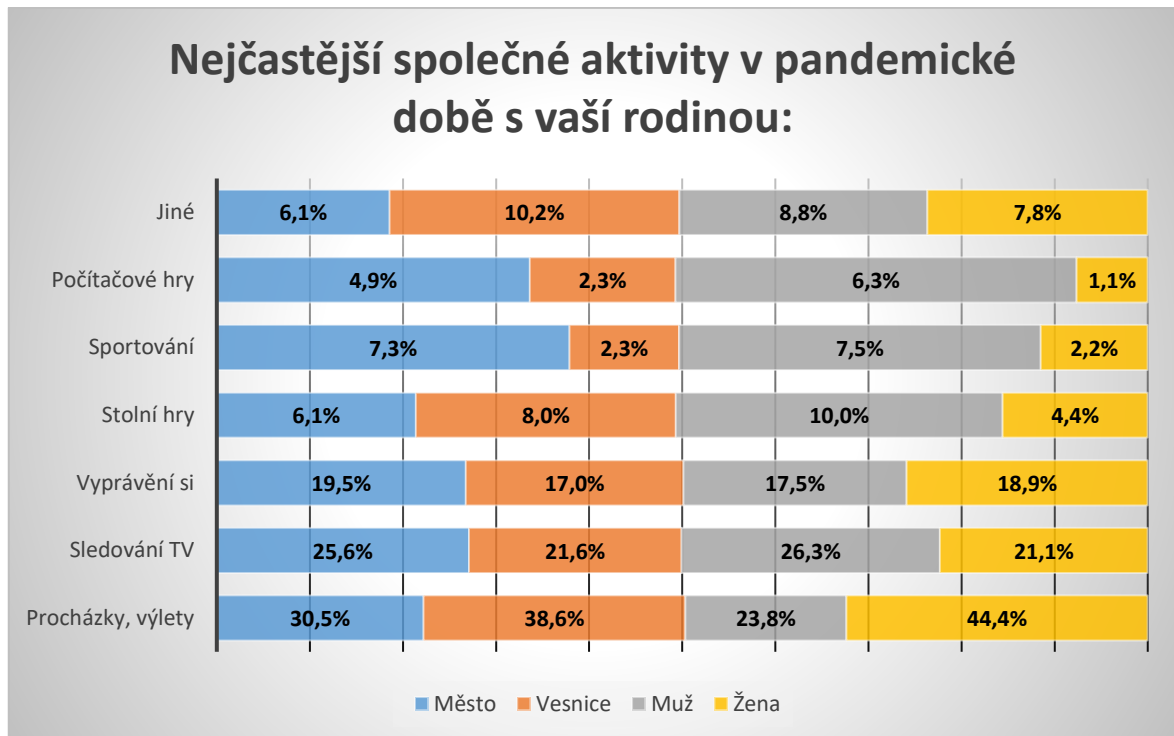
Dílčí výzkumná otázka 2.

Jaké aktivity žáci nejčastěji vykonávají společně s rodinou v době pandemie?

Položka 6

Graf 6 Nejčastější společné aktivity v pandemické době se svojí rodinou?

Procházky a výlety jako nejčastější aktivity s rodinou zvolilo 59 žáků, sledování televize 40 žáků, 31 žáků si nejčastěji s rodinou vypráví, 12 žáků hraje s rodinou nejčastěji stolní hry, 8 žáků uvedlo, že s rodinou nejčastěji sportují, 6 respondentů hraje se členy rodiny počítačové hry. Nejčastější v odpovědi jiná byla že, spolu nedělají nic, pracují kolem domu a na zahradě, hrají na počítači s mladšími sourozenci, trpí povinnou interakcí s rodinou a pak následuje útěk, nemají společné aktivity, nanejvýš se sejdou v kuchyni.

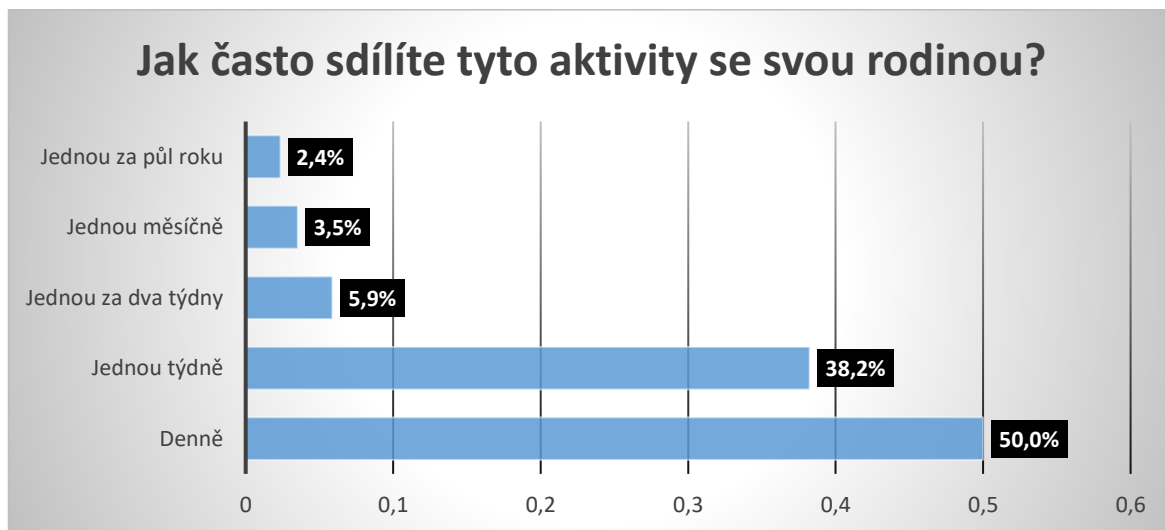
Graf 7 Nejčastější společné aktivity v pandemické době se svojí rodinou? Vesnice/město, muž/žena.

Jako nejčastější společnou aktivitou s rodinou označili častěji procházky a výlety ženy a také žáci žijící na vesnici. TV společně sledují z našich respondentů častěji muži a také žáci žijící ve městě. V rodině si vypravují o něco častěji ženy a respondenti žijící ve městě. Pokud žáci hrají s rodinou stolní hry jsou to častěji muži a žáci žijící na vesnici. Sportování s rodinou volilo jako možnost trávení společného času více mužů a žáků z města. Počítačové hry častěji s rodinou hrají muži a respondenti žijící ve městě.

Rodiny chtějí svůj volný čas s dětmi trávit aktivně, ovšem místo výletů a návštěv hradů, většina rodin tráví společný volný čas sledováním televize nebo nakupováním v nákupních centrech. Výzkum agentury STEN/MARK, (Kuncová, 2014) který se dotazoval na trávení volného času ukázal, že 52% respondentů jezdí jednou měsíčně na výlety. 48% dotázaných uvedlo, že neoblíbenější trávení volného času je u televize. (Kraus in Kuncová, 2015, s.150-151)

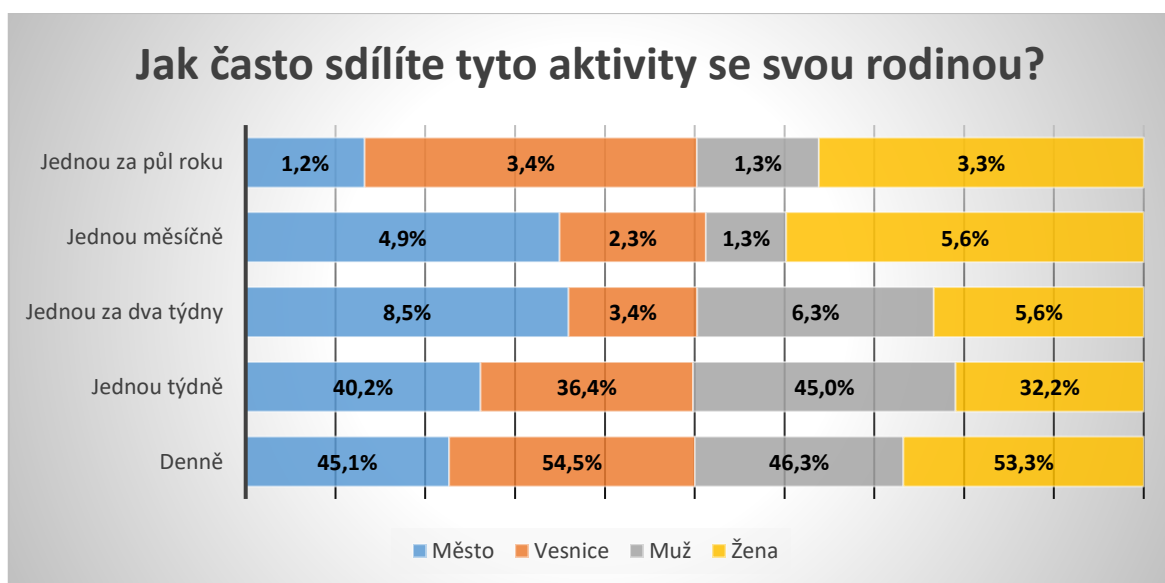
Dílčí výzkumná otázka 3.

Jak často tráví žáci v době pandemie volný čas se svou rodinou?

Položka číslo 7

Graf 8 Jak často sdílíte aktivity se svou rodinou?

Z výsledků vyplývá, že aktivity s rodinou denně sdílí 85 respondentů, jednou týdně 65 žáků, jednou za dva týdny tráví aktivity se svou rodinou 10 respondentů, jednou měsíčně 6 a jednou za půl roku 4 žáci.

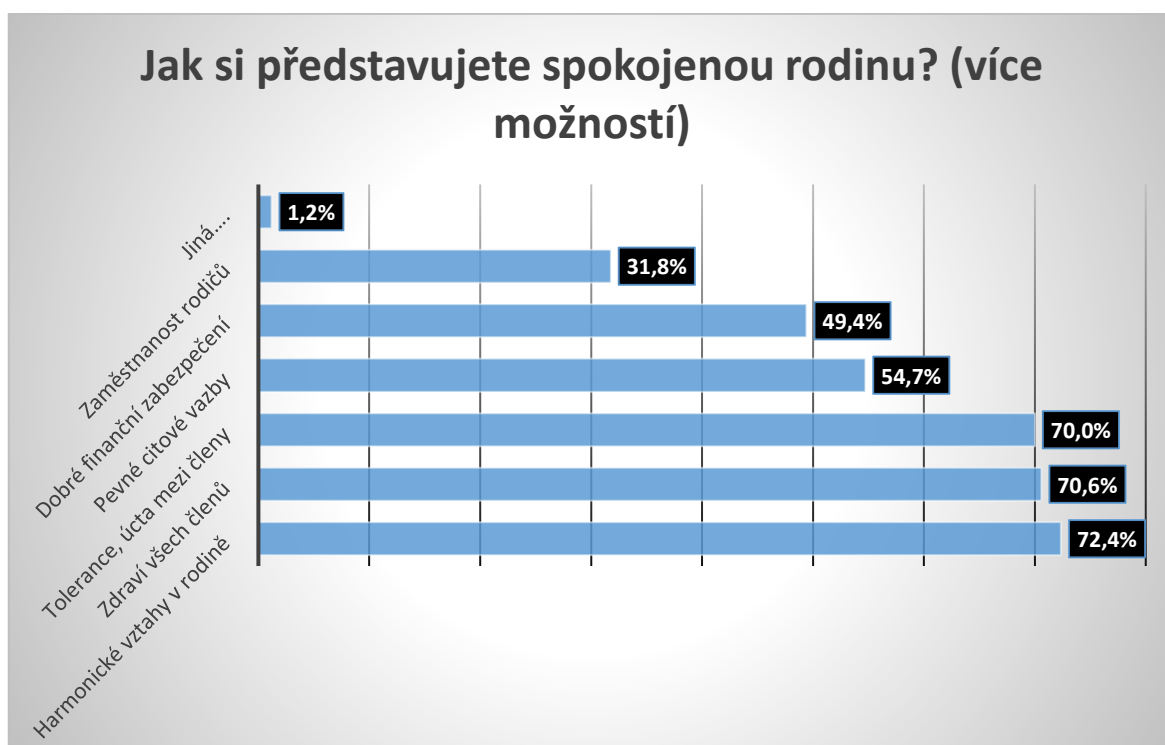
Graf 9 Jak často sdílíte aktivity se svou rodinou? Vesnice/město, muž/žena

Z tohoto grafu je zřetelné, že denně sdílí aktivity s rodinou častěji ženy a žáci žijící na vesnici. Jednou týdně označilo více mužů a žáků žijících ve městě. Jednou za dva týdny sdílí aktivity s rodinou častěji muži a žáci žijící ve městě. Jednou za měsíc častěji volily aktivity s rodinou ženy a respondenti žijící ve městě. Možnost jen jednou za půl roku označilo více žen a žáků z vesnice.

Dílčí výzkumná otázka 4.

Zjistit, v čem žáci vidí spokojenost rodiny a jaké faktory spokojenost jejich rodiny v době pandemie ruší.

Položka 23

Graf 10 Jak si představujete spokojenou rodinu?

Tabulka 2 Jak si představujete spokojenou rodinu?

Možnosti odpovědí	Responsí
Jiná....	2
Zaměstnanost rodičů	54
Dobré finanční zabezpečení	84
Pevné citové vazby	93
Tolerance, úcta mezi členy	119
Zdraví všech členů	120
Harmonické vztahy v rodině	123

123 respondentů uvedlo, že pod pojmy spojené se spokojenou rodinou si představují hlavně harmonické vztahy v rodině, 120 žáků zdraví všech členů, tolerance a úcta mezi členy 119 žáků, pevné citové vazby 93 respondentů, dobré finanční zabezpečení 84 žáků, zaměstnanost rodičů 54 žáků. Možnost jiná vyplnili dva respondenti a uvedli, že spokojená rodina znamená pocit bezpečí (nikdo nemá z jiného člena strach), další komentář byl - beru vše.

Ve výzkumu Rodina 96 respondenti určili pořadí, ve kterém pojmenovali pro ně nejdůležitější faktory spokojené rodiny. Dobrý zdravotní stav, trvalý partnerský vztah, věrnost, tolerance a uznání. (Tuček, 1998, s. 71)

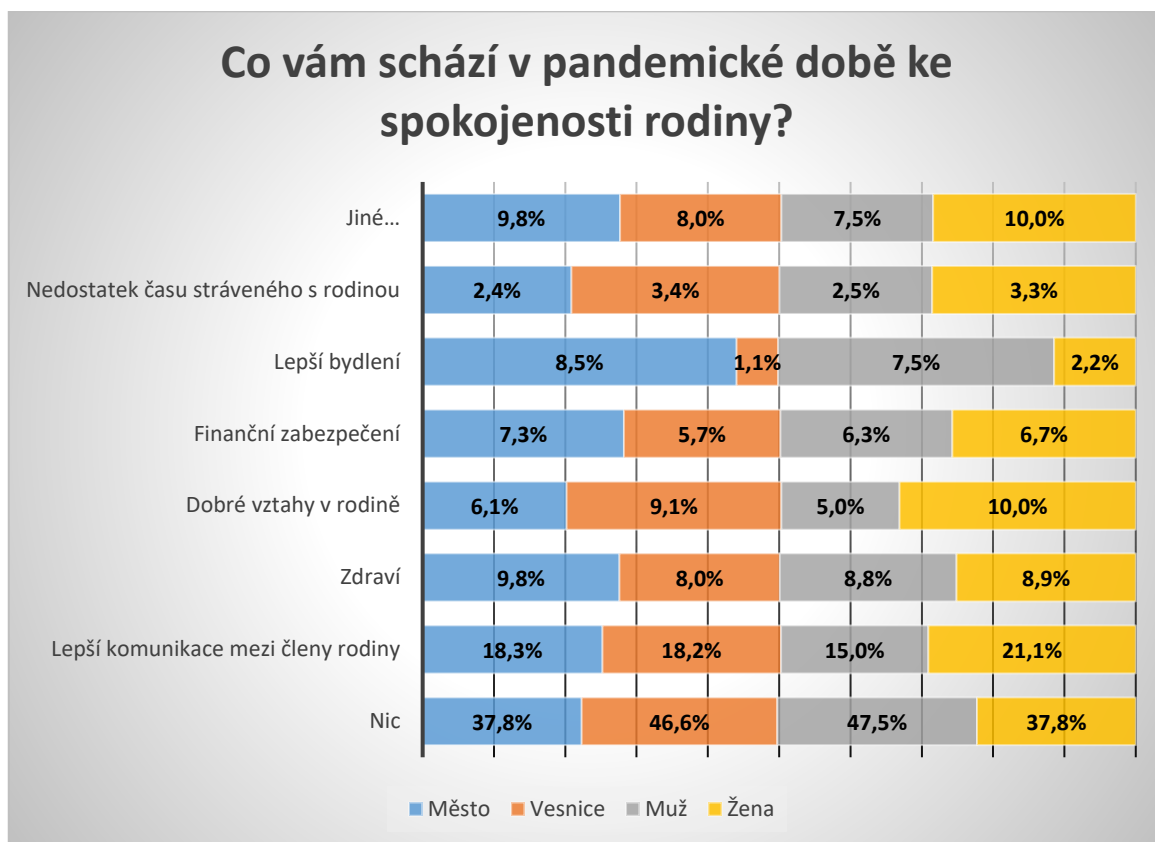
Položka 24

Graf 11 Co vám nejvíce schází ke spokojenosti rodiny?

72 respondentů uvedlo, že ke spokojenosti rodiny jim neschází v pandemické době nic, 31 žáků by uvítalo lepší komunikaci v rodině, 15 respondentům chybí ke spokojenosti jejich rodiny zdraví, 13 žákům schází dobré vztahy s rodinou, 11 žákům chybí lepší finanční zabezpečení, lépe bydlet by chtělo 8 respondentů, dále následoval chybějící dostatek času stráveného s rodinou. Jiné faktory, jež adolescentům schází a trápí je v pandemické době jsou: zbytečná opatření vlády omezující život a likvidující přírodu, schopná vláda, konec epidemie, volný čas strávený s vrstevníky, možnost trávení času mimo bydliště, volnost

pohybu, dovolená s rodinou, nedostatek soukromí – malý byt, nedostatek pochopení zbytku rodiny, možnost vidět se se širší rodinou, komunikace s konkrétním členem rodiny.

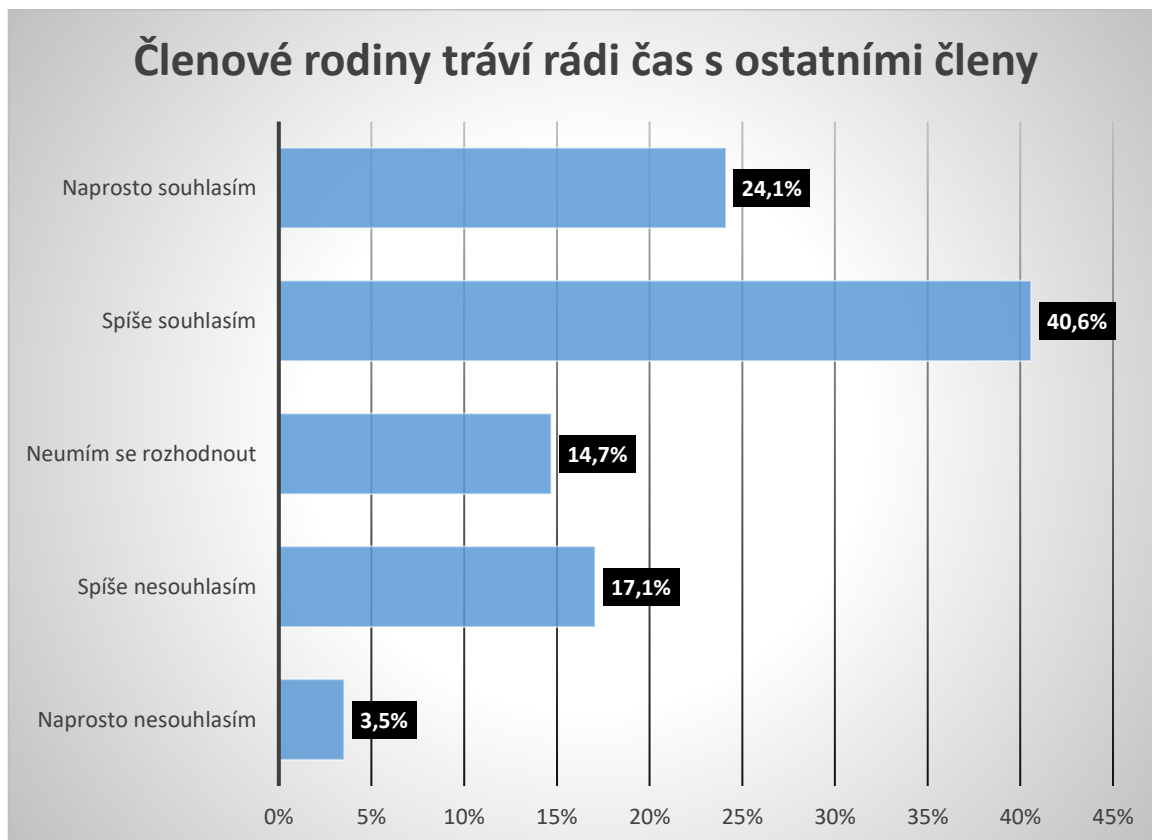
Graf 12 Co vám nejvíce schází ke spokojenosti rodiny? Vesnice/město, muž/žena.

Možnost, že respondentům nic k jejich spokojenosti rodiny neschází, volili o něco častěji muži a žáci žijící na vesnici. Lepší komunikaci v rodině by uvítaly častěji ženy, lepší komunikaci zvolilo téměř stejné množství žáků žijících ve městě i na vesnici. Stejně tak i chybějící zdraví, které schází žákům ke spokojenosti jejich rodiny volili ženy i muži téměř srovnatelně, častěji chybějící zdraví označili žáci žijící ve městě.

Ve výzkumu profesora Krause na stejnou položku dotazování odpovídali, že jim ke spokojenosti jejich rodiny chybí finanční zabezpečení, více volného času, a dále, že jim ke spokojenosti jejich rodiny nechybí nic. (Kraus et al.2015, s.126)

Dílčí výzkumná otázka 5.

Odhalit, které faktory přispívají k dezintegraci a atomizaci v rodinách žáků.

Položka 8

Graf 13 Členové naší rodiny tráví rádi čas s ostatními členy.

S tímto výrokem naprosto souhlasí 41 respondentů, spíše souhlasí 69, neumí se rozhodnout 29, spíše nesouhlasí s tímto výrokem 26 a naprosto nesouhlasí 6 žáků.

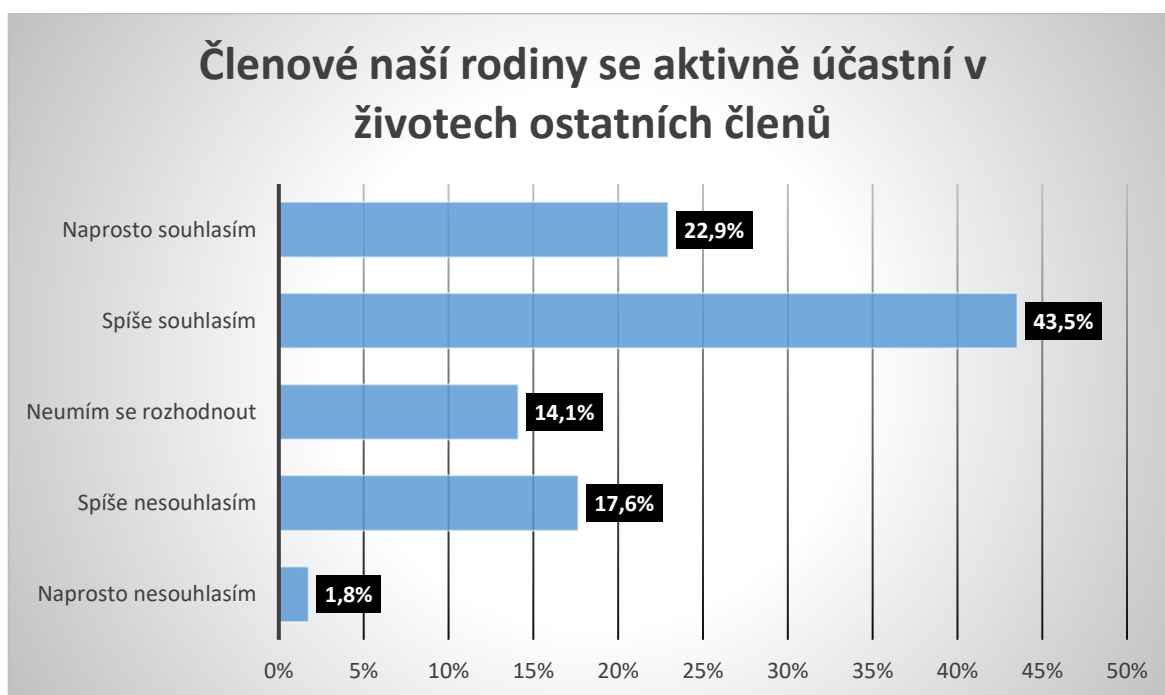
Tabulka 3 Členové naší rodiny tráví rádi čas s ostatními členy

#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	28,0%	20,5%	33,8%	15,6%	24,1%
2	Spíše souhlasím	39,0%	42,0%	33,8%	46,7%	40,6%
3	Neumím se rozhodnout	15,9%	13,6%	13,8%	15,6%	14,7%
4	Spíše nesouhlasím	12,2%	21,6%	15,0%	18,9%	17,1%
5	Naprosto nesouhlasím	4,9%	2,3%	3,8%	3,3%	3,5%
průměr		2,3	2,4	2,2	2,5	2,4

V tabulce vidíme, že s výrokem naprosto souhlasí častěji muži a žáci žijící na vesnici. Spíše souhlasí častěji ženy a žáci žijící na vesnici. Spíše nesouhlasí častěji ženy a žáci z vesnice, naprosto nesouhlasí častěji muži a žáci z města. Převážná část žáků 64,7% tedy naprosto souhlasí, nebo spíše souhlasí s tímto tvrzením.

Kraus uvádí, že výzkumy potvrzují mimo jiné faktory, že trávení společného času s rodinou posiluje její soudržnost. (Kraus, 2013, s.426)

Položka 9

Graf 14 Členové naší rodiny se aktivně účastní v životech ostatních příslušníků naší rodiny.

S tvrzením naprosto souhlasí 39 respondentů, spíše souhlasí 74, neumí se rozhodnout 24 žáků, spíše nesouhlasí 30 žáků, a naprosto nesouhlasí 3 respondenti.

Tabulka 4 Členové naší rodiny se aktivně účastní v životech ostatních příslušníků naší rodiny.

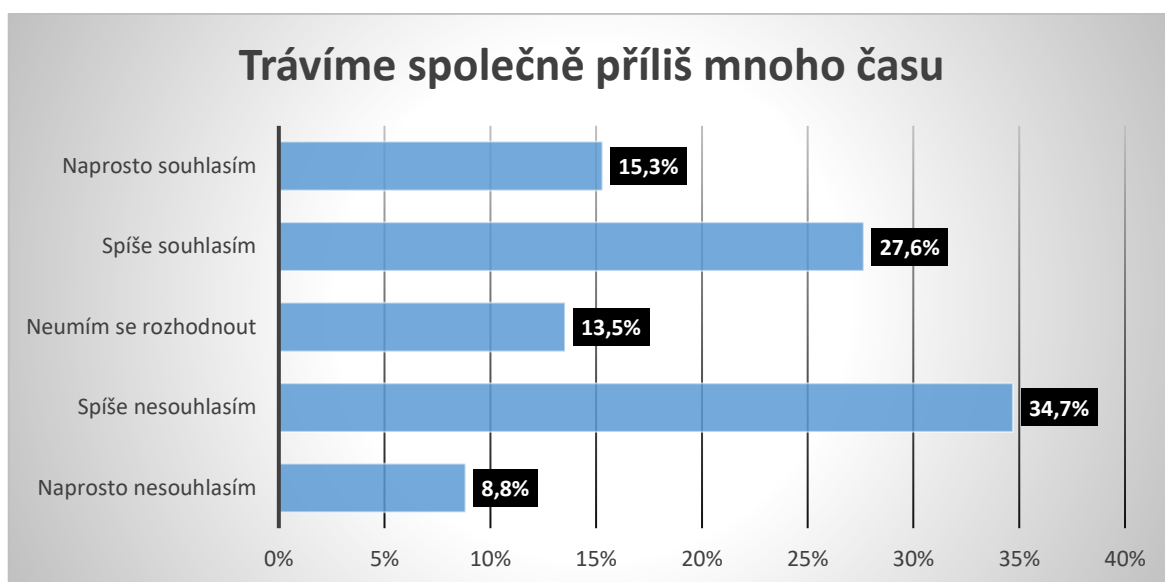
#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	20,7%	25,0%	27,5%	18,9%	22,9%
2	Spíše souhlasím	40,2%	46,6%	48,8%	38,9%	43,5%
3	Neumím se rozhodnout	13,4%	14,8%	13,8%	14,4%	14,1%
4	Spíše nesouhlasím	23,2%	12,5%	7,5%	26,7%	17,6%
5	Naprosto nesouhlasím	2,4%	1,1%	2,5%	1,1%	1,8%
	průměr	2,5	2,2	2,1	2,5	2,3

S tvrzením naprosto souhlasí častěji muži a také žáci, kteří žijí na vesnici, spíše souhlasí častěji muži a žáci žijící na vesnici. Spíše nesouhlasí s tvrzením častěji ženy a respondenti žijící ve městě, naprosto nesouhlasí častěji muži a žáci z města.

Můžeme tedy konstatovat, že s tvrzením „členové naší rodiny se aktivně účastní na životech ostatních příslušníků naší rodiny“ naprosto souhlasí nebo spíše souhlasí 67,4% respondentů.

I když můžou rodiče nabýt dojmu, že o ně dospívající nejeví zájem a také to dává najevo, je to přesně naopak, je pro něj velmi důležité mít harmonický vztah s rodiči. (Boková, 2011, s.86)

Položka 10

Graf 15 Trávíme společně příliš mnoho času.

S tvrzením „Trávíme společně příliš mnoho času“ naprosto souhlasí 26 respondentů, spíše souhlasí 47 neumí se rozhodnout 23žáků, spíše nesouhlasí 59 žáků a naprosto nesouhlasí 15 žáků.

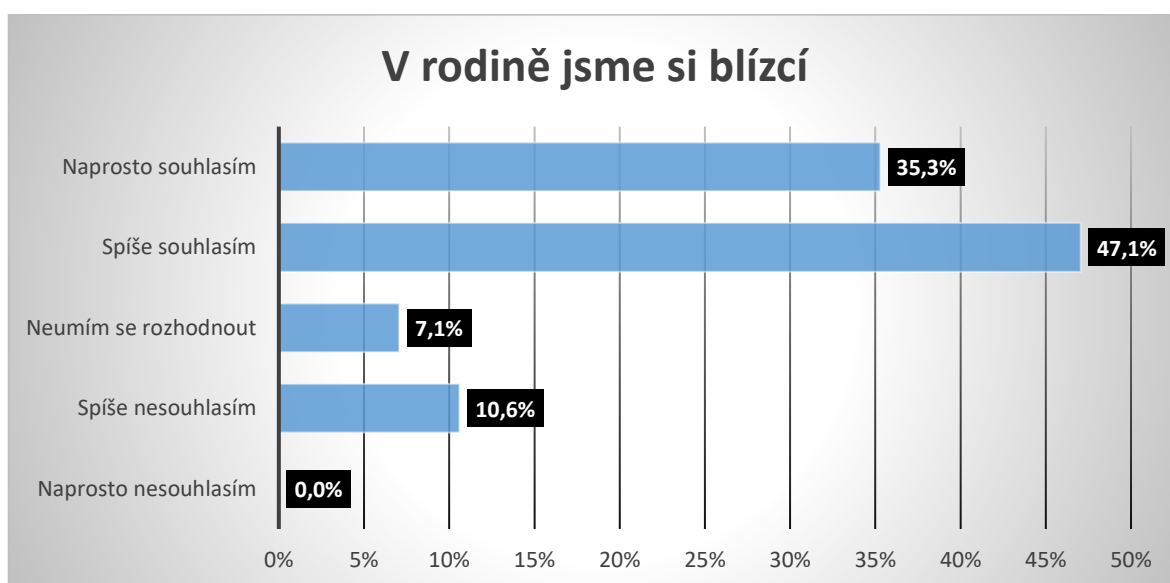
Tabulka 5 Trávíme společně příliš mnoho času.

#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	13,4%	17,0%	16,3%	14,4%	15,3%
2	Spíše souhlasím	28,0%	27,3%	22,5%	32,2%	27,6%
3	Neumím se rozhodnout	9,8%	17,0%	12,5%	14,4%	13,5%
4	Spíše nesouhlasím	37,8%	31,8%	42,5%	27,8%	34,7%
5	Naprosto nesouhlasím	11,0%	6,8%	6,3%	11,1%	8,8%
	průměr	3,0	2,8	3,0	2,9	2,9

Z tabulky vyplývá, že naprosto souhlasí s tvrzením častěji muži a žáci žijící na vesnici, spíše souhlasí častěji ženy a žáci z města. Spíše nesouhlasí s tímto výrokem častěji muži a respondenti z města. Naprosto nesouhlasí častěji ženy a žáci žijící ve městě.

Tato položka je dle mého zajímavá. Po více než roce, kdy žáci studují distančně a mnoho rodičů pracují z domova, může nastat situace, kdy někteří žáci mohou nabýt přesvědčení, že spolu rodina tráví mnoho času. Bylo by zajímavé, vědět, jak by respondenti odpovídali v době bez současných omezení.

Položka 11

Graf 16 V rodině jsme si blízcí.

Naprosto souhlasí s tvrzením 60 respondentů, spíše souhlasí 80, neumí se rozhodnout 12, spíše nesouhlasí 18 žáků.

Tabulka 6 V rodině jsme si blízcí.

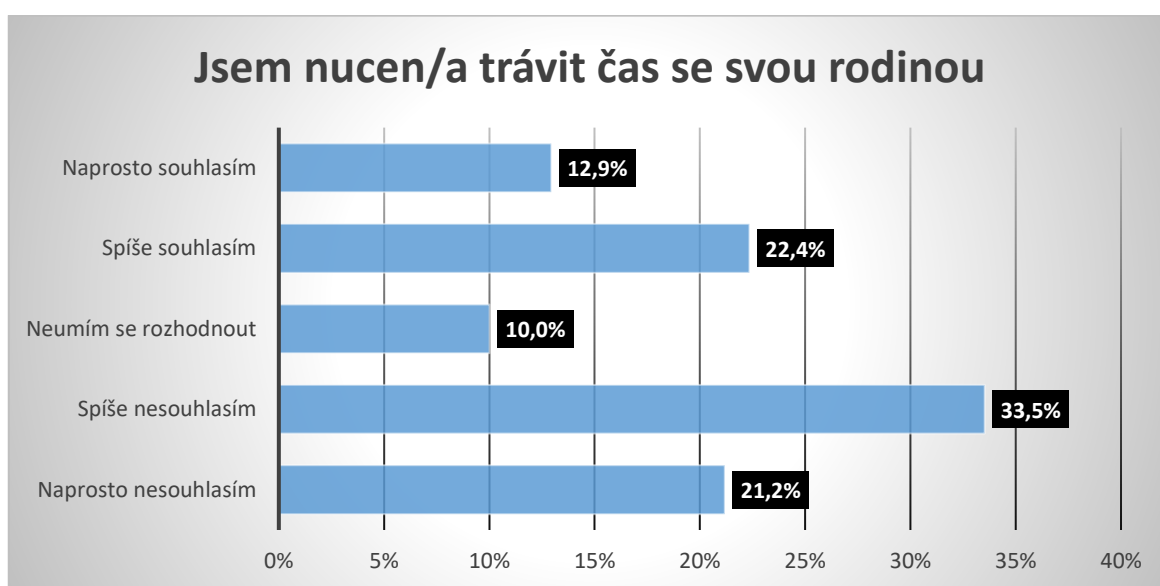
#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	30,5%	39,8%	38,8%	32,2%	35,3%
2	Spíše souhlasím	53,7%	40,9%	42,5%	51,1%	47,1%
3	Neumím se rozhodnout	6,1%	8,0%	8,8%	5,6%	7,1%
4	Spíše nesouhlasím	9,8%	11,4%	10,0%	11,1%	10,6%
5	Naprosto nesouhlasím	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	průměr	2,0	1,9	1,9	2,0	1,9

Naprosto souhlasí s tímto tvrzením častěji muži a žáci žijící na vesnici. Spíše souhlasí s tvrzením ženy a žáci žijící ve městě. Neumí se rozhodnout častěji muži a žáci žijící na vesnici. Spíše nesouhlasí častěji ženy a žáci žijící na vesnici.

Převážná většina žáků 82,4% s tímto tvrzením naprosto nebo spíše souhlasí.

Citová blízkost členů je základem pro zdravou a funkční rodinu a fungování rodiny obecně. Vzniká tak odolnost rodiny vůči zátěži zvenčí, ale jen za předpokladu, že i míra autonomie je dostatečná. (Sobotková, 2003, s.258)

Položka 12

Graf 17 Jsem nucen/a trávit čas se svou rodinou

Naprosto souhlasí s tímto tvrzením 22 respondentů, spíše souhlasí 38, neumí se rozhodnout 17 žáků, spíše nesouhlasí 57 respondentů a naprosto nesouhlasí 36 žáků.

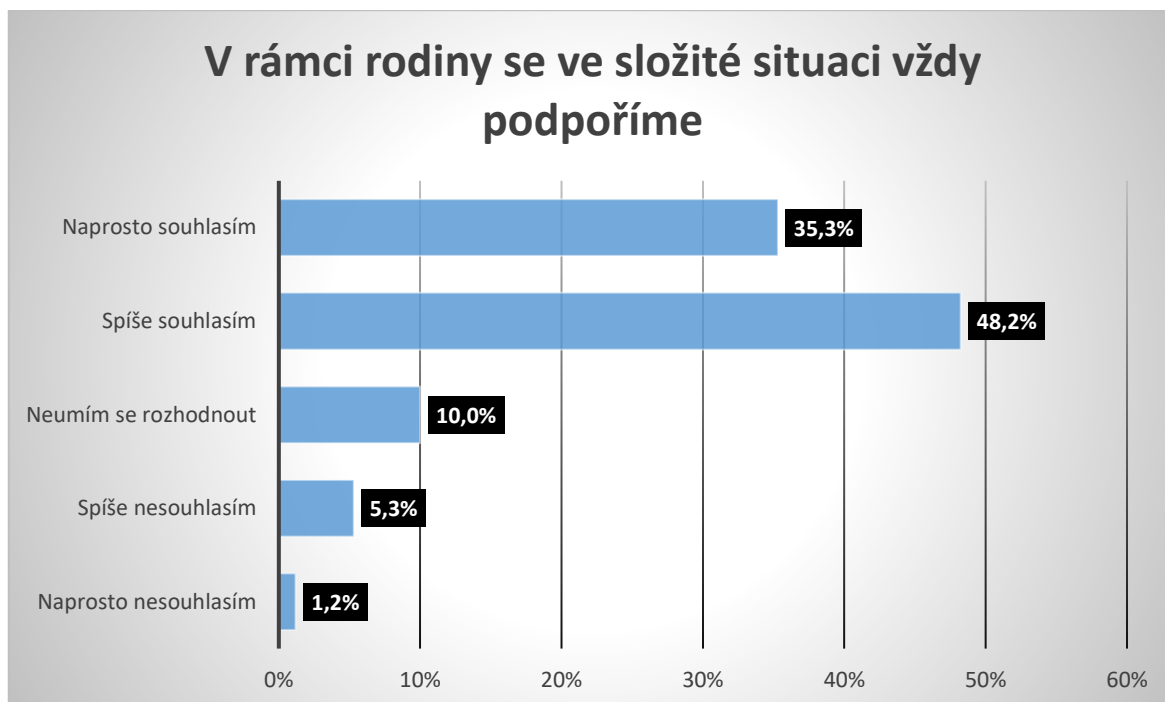
Tabulka 7 Jsem nucen/a trávit čas se svou rodinou.

#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	8,5%	17,0%	18,8%	7,8%	12,9%
2	Spíše souhlasím	25,6%	19,3%	18,8%	25,6%	22,4%
3	Neumím se rozhodnout	8,5%	11,4%	8,8%	11,1%	10,0%
4	Spíše nesouhlasím	34,1%	33,0%	38,8%	28,9%	33,5%
5	Naprosto nesouhlasím	23,2%	19,3%	15,0%	26,7%	21,2%
	průměr	3,4	3,2	3,1	3,4	3,3

Naprostou souhlasí s výrokem častěji muži a žáci žijící na vesnici. Spíše souhlasí častěji ženy a žáci žijící ve městě, neumí se rozhodnout častěji muži a žáci žijící na vesnici. Spíše s výrokem nesouhlasí častěji muži a respondenti z města. Naprostou nesouhlasí častěji ženy a žáci žijící ve městě.

54,7% respondentů naprosto, nebo spíše nesouhlasí s tímto tvrzením.

Položka 13

Graf 18 V rámci rodiny se ve složité situaci vždy podpoříme.

S tím, že se v rámci rodiny ve složité situaci vždy podpoří naprosto souhlasilo 60 žáků, spíše souhlasilo 82, neumí se rozhodnout 17 respondentů, spíše nesouhlasí 9 žáků a naprosto nesouhlasí 2 respondenti.

Tabulka 8 V rámci rodiny se ve složité situaci vždy podpoříme.

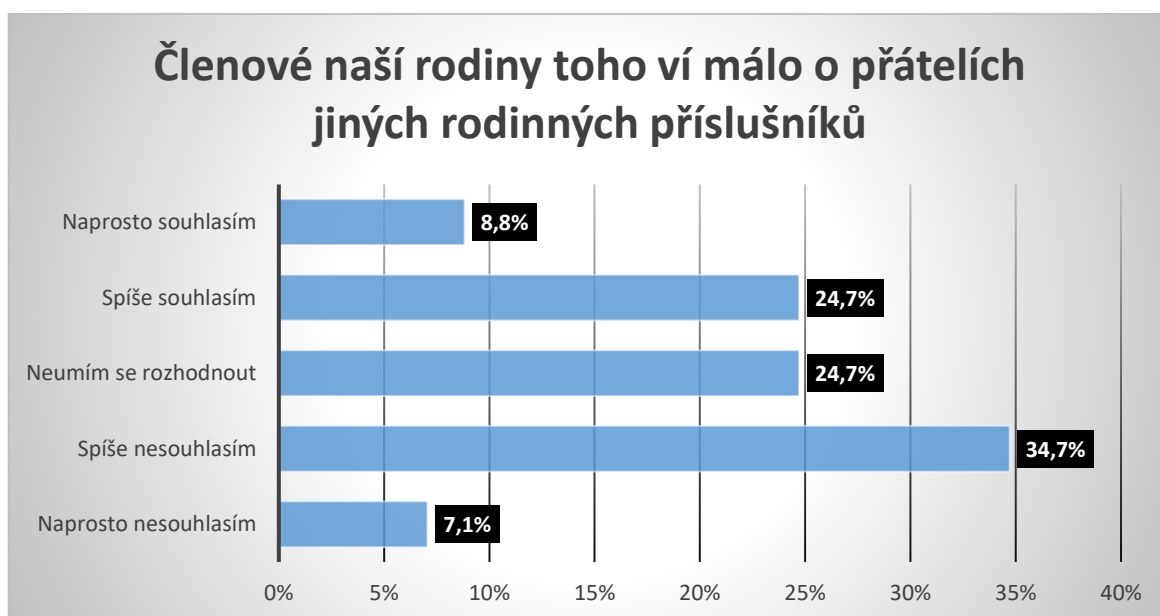
#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	34,1%	36,4%	27,5%	42,2%	35,3%
2	Spíše souhlasím	54,9%	42,0%	58,8%	38,9%	48,2%
3	Neumím se rozhodnout	4,9%	14,8%	10,0%	10,0%	10,0%
4	Spíše nesouhlasím	6,1%	4,5%	3,8%	6,7%	5,3%
5	Naprosto nesouhlasím	0,0%	2,3%	0,0%	2,2%	1,2%
	průměr	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9

Naprostou souhlasí s tímto tvrzením častěji ženy a žáci žijící na vesnici, spíše souhlasí častěji muži a žáci žijící ve městě, neumí se rozhodnout stejné procento žen i mužů, spíše nesouhlasí s tvrzením častěji ženy a respondenti žijící ve městě.

S tvrzením naprostou souhlasí nebo spíše souhlasí 83,5 % respondentů.

Jak jsme již psali v teoretické části, na kvalitu rodinného života má vliv mnoho faktorů. Odborníci se shodují na dvou základních principech, a to soudržnost rodiny a adaptabilita. Ve zdravé a funkční rodině je zdravá soudržnost vyrovnávána vhodnou mírou autonomie členů rodiny. (Sobotková, 2003, s.257)

Položka 14

Graf 19 Členové naší rodiny toho ví málo o přátelích jiných rodinných příslušníků.

S tvrzením naprostou souhlasí 15 žáků, spíše souhlasí 42 respondentů, neumí se rozhodnout 42 žáků, spíše nesouhlasí 59 žáků, naprostou nesouhlasí 12 respondentů.

Tabulka 9 Členové naší rodiny toho ví málo o přátelích jiných rodinných příslušníků.

#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprostou souhlasím	12,2%	5,7%	8,8%	8,9%	8,8%
2	Spíše souhlasím	25,6%	23,9%	27,5%	22,2%	24,7%
3	Neumím se rozhodnout	22,0%	27,3%	28,8%	21,1%	24,7%
4	Spíše nesouhlasím	35,4%	34,1%	26,3%	42,2%	34,7%
5	Naprostou nesouhlasím	4,9%	9,1%	8,8%	5,6%	7,1%
	průměr	3,0	3,2	3,0	3,1	3,1

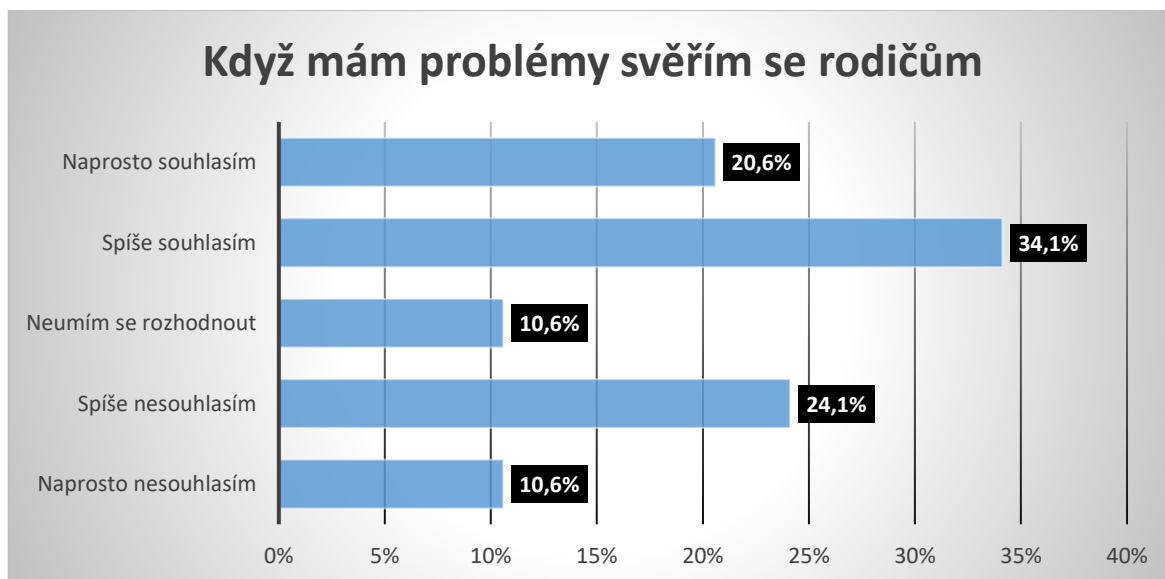
S tvrzením členové rodiny toho ví málo o přátelích jiných rodinných příslušníků naprosto souhlasí častěji žáci žijící ve městě, spíše souhlasí častěji muži a žáci žijící ve městě, neumí se rozhodnout častěji muži a respondenti žijící na vesnici, spíše s tvrzením nesouhlasí častěji ženy a žáci žijící ve městě, naprosto nesouhlasí s tvrzením častěji muži a žáci žijící na vesnici.

Spíše nebo naprosto nesouhlasí s tvrzením 41,8% respondentů.

Profesor Kraus mluví o atomizaci rodiny, kdy si rodiče ještě mimo rodinný život žijí život svůj, soukromý, který je vázán na koníčky, v některých případech i na osobní intimní život. (Kraus, 2013, s. 426)

Pokud dospívající jedinec necítí v rodině potřebné zázemí může dávat přednost vrstevnickým skupinám. V případě, že tuto skupinu vede neformální autorita, jež má sklony k rizikovému chování, dospívající jedinec může toto jednání napodobovat. (Říčan, 2014, s. 183-184)

Položka 15

Graf 20 Když mám problémy, svěřím se rodičům.

S tvrzením naprosto souhlasí 35 žáků, spíše souhlasí 58, neumí se rozhodnout 18 žáků, spíše nesouhlasí 41 žáků a naprosto nesouhlasí 18 respondentů.

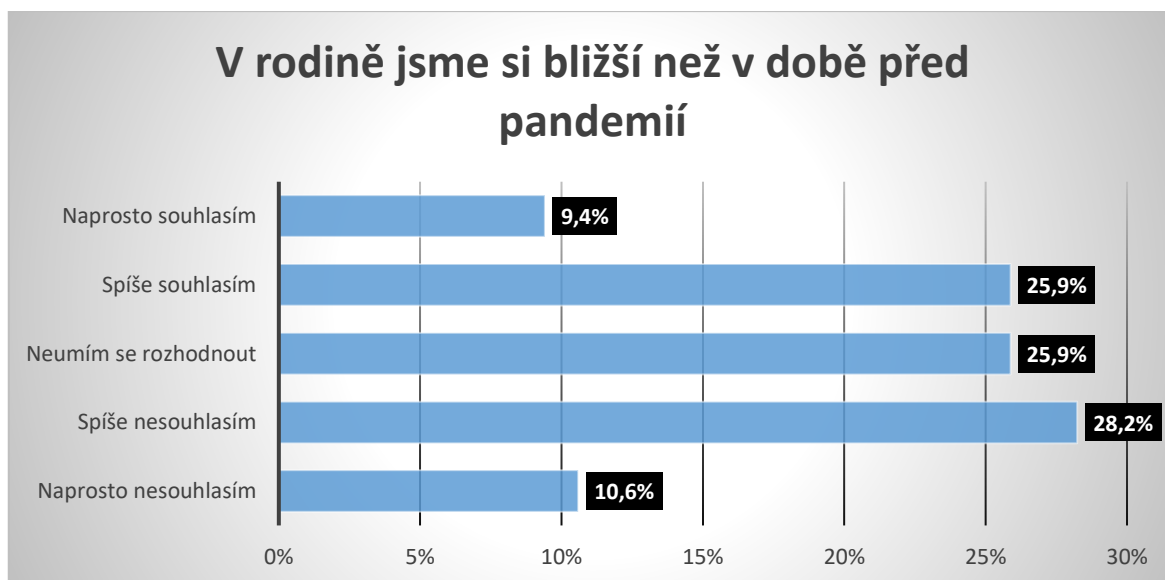
Tabulka 10 Když mám problémy, svěřím se rodičům.

#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	18,3%	22,7%	22,5%	18,9%	20,6%
2	Spíše souhlasím	35,4%	33,0%	37,5%	31,1%	34,1%
3	Neumím se rozhodnout	11,0%	10,2%	8,8%	12,2%	10,6%
4	Spíše nesouhlasím	29,3%	19,3%	22,5%	25,6%	24,1%
5	Naprosto nesouhlasím	6,1%	14,8%	8,8%	12,2%	10,6%
průměr		2,7	2,7	2,6	2,8	2,7

S tímto tvrzením naprosto souhlasí častěji muži a žáci žijící na vesnici, spíše souhlasí muži a žáci žijící ve městě, neumí se rozhodnout častěji ženy a žáci žijící ve městě, spíše nesouhlasí s výrokem častěji ženy a žáci žijící ve městě a naprosto nesouhlasí častěji ženy a respondenti z vesnice.

Jestliže se rodiče zajímají o pocity a starosti dítěte, nezlehčují jeho problémy a starosti a přes úspěchy i neúspěchy mu dávají najevo svou lásku, je to cesta k otevřené komunikaci a vzájemné důvěře. (Macek, 2004, s. 351)

Položka 16

Graf 21 V rodině jsme si bližší než v době před pandemií.

S tímto tvrzením naprosto souhlasí 16 respondentů, spíše souhlasí 44, neumí se rozhodnout stejné procento, spíše nesouhlasí 48 respondentů, naprosto nesouhlasí 18 žáků.

Tabulka 11 V rodině jsme si bližší než v době před pandemií.

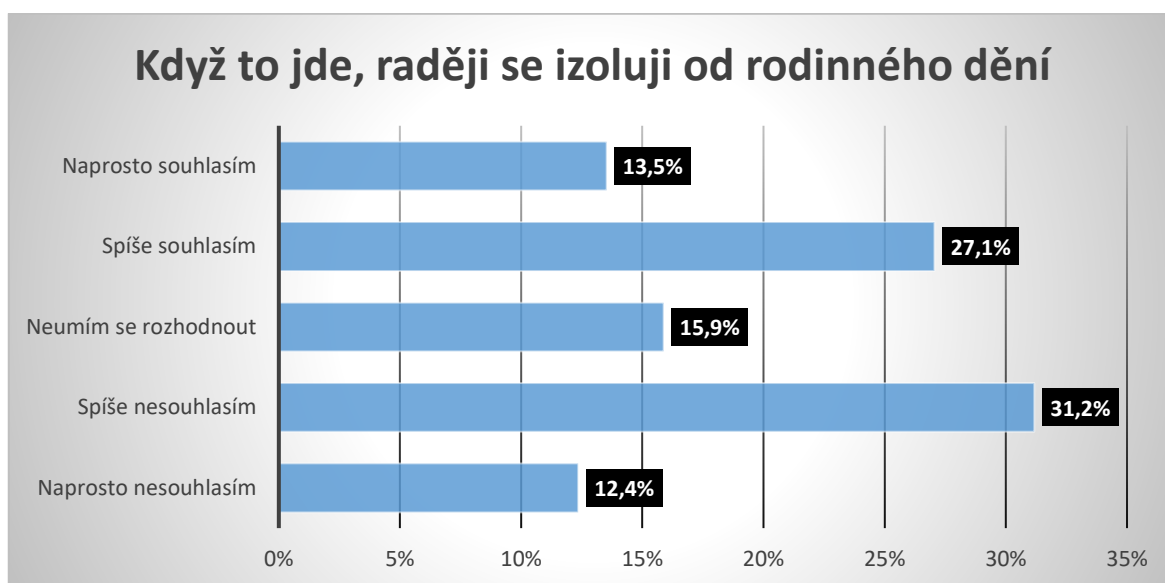
#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprostou souhlasím	9,8%	9,1%	8,8%	10,0%	9,4%
2	Spíše souhlasím	22,0%	29,5%	28,8%	23,3%	25,9%
3	Neumím se rozhodnout	28,0%	23,9%	23,8%	27,8%	25,9%
4	Spíše nesouhlasím	29,3%	27,3%	32,5%	24,4%	28,2%
5	Naprostou nesouhlasím	11,0%	10,2%	6,3%	14,4%	10,6%
průměr		3,1	3,0	3,0	3,1	3,0

S tímto tvrzením naprostou souhlasí častěji ženy a žáci žijící ve městě, spíše souhlasí častěji muži a respondenti žijící na vesnici, velká část respondentů se neumí rozhodnout, spíše nesouhlasí s tvrzením častěji muži a žáci žijící ve městě a naprostou nesouhlasí s tvrzením častěji ženy a žáci žijící ve městě.

Doba spojená s pandemií je zatěžkávací zkouškou pro celou společnost i jednotlivé rodiny, které se musí vyrovnávat s náročnou životní situací. Rodina se musí adaptovat na nové podmínky soužití, mnohdy spojené s ekonomickým nedostatkem, i tím, že vlastně nikdo neví, jak dlouho tato situace potrvá. To je náročné pro celou rodinu.

38,8% respondentů spíše nebo naprostou nesouhlasilo s tímto výrokem a naopak 35,4% žáků s tímto výrokem naprostou nebo spíše souhlasilo.

Položka 17

Graf 22 Když to jde, raději se izolují od rodinného dění.

S tvrzením naprosto souhlasí 23 respondentů, spíše souhlasí 46 žáků, neumí se rozhodnout 27, spíše nesouhlasí 53 žáků a naprosto nesouhlasí 21 respondentů.

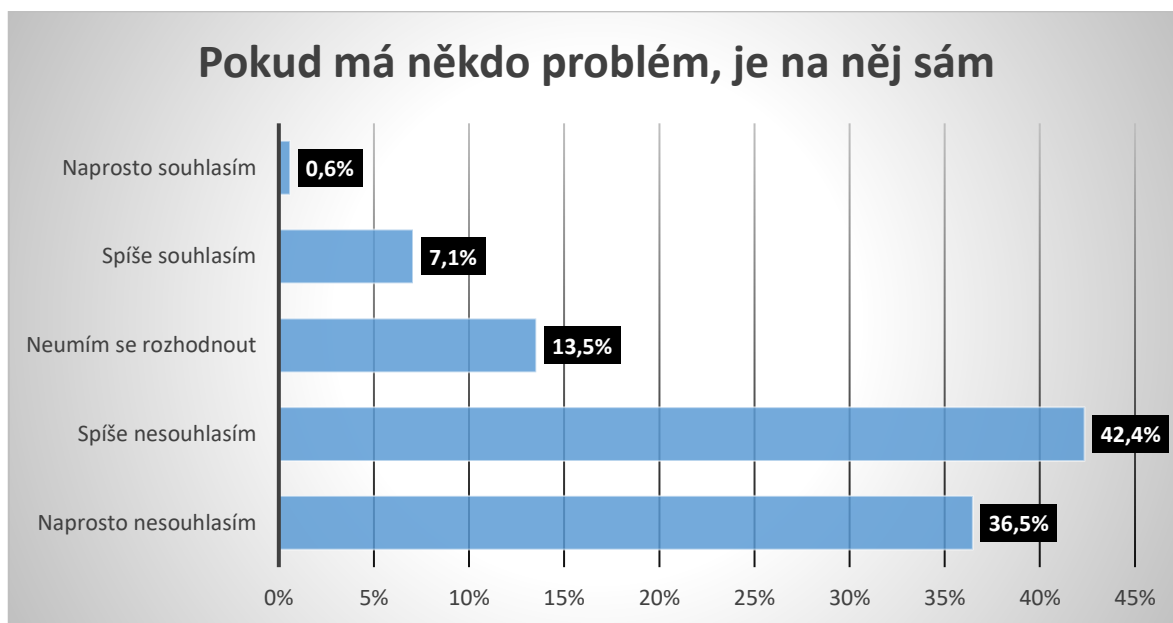
Tabulka 12 Když to jde, raději se izolují od rodinného dění.

#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	15,9%	11,4%	10,0%	16,7%	13,5%
2	Spíše souhlasím	32,9%	21,6%	27,5%	26,7%	27,1%
3	Neumím se rozhodnout	8,5%	22,7%	13,8%	17,8%	15,9%
4	Spíše nesouhlasím	34,1%	28,4%	35,0%	27,8%	31,2%
5	Naprosto nesouhlasím	8,5%	15,9%	13,8%	11,1%	12,4%
průměr		2,9	3,2	3,2	2,9	3,0

S tímto tvrzením naprosto souhlasí častěji ženy a žáci žijící ve městě. Spíše souhlasí častěji muži a žáci žijící ve městě. Neumí se rozhodnout častěji ženy a respondenti z vesnice, spíše nesouhlasí častěji muži a žáci žijící ve městě a naprosto s tvrzením nesouhlasí častěji muži a žáci žijící na vesnici.

40,6% žáků s tvrzením naprosto nebo spíše souhlasí naproti tomu 43,6% respondentů s tvrzením spíše nebo naprosto nesouhlasí.

Položka 18

Graf 23 Pokud má někdo v rodině problém, je na něj sám.

S tvrzením naprosto souhlasí 1 respondent, spíše souhlasí 12, neumí se rozhodnout 23 žáků, spíše nesouhlasí 72, a naprosto nesouhlasí 62 žáků.

Tabulka 13 Pokud má někdo v rodině problém, je na něj sám.

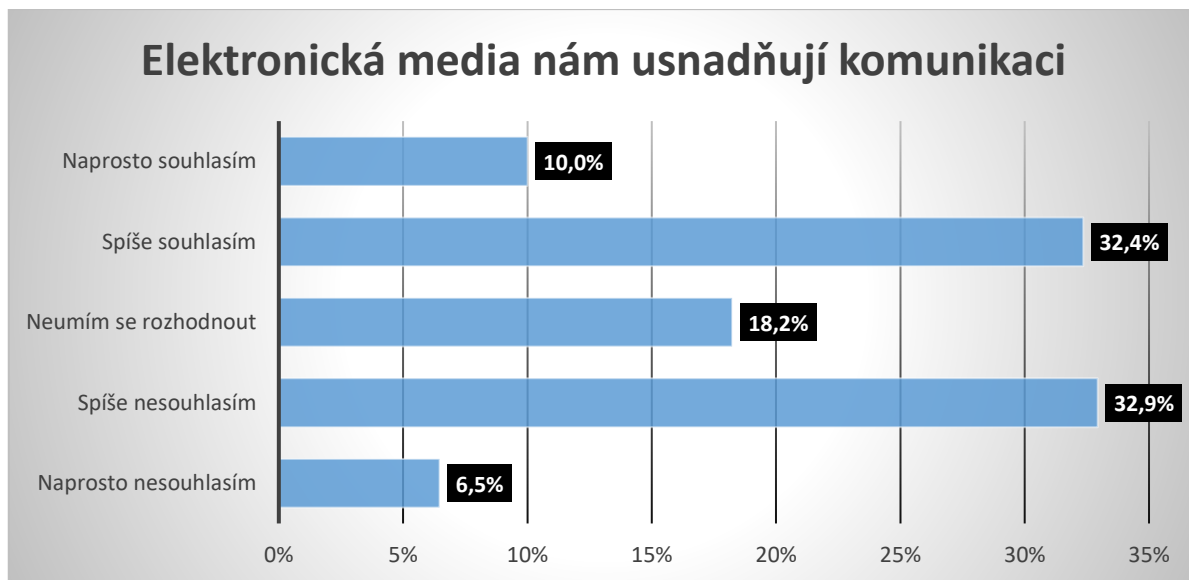
#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprostou souhlasím	0,0%	1,1%	1,3%	0,0%	0,6%
2	Spíše souhlasím	6,1%	8,0%	11,3%	3,3%	7,1%
3	Neumím se rozhodnout	12,2%	14,8%	13,8%	13,3%	13,5%
4	Spíše nesouhlasím	51,2%	34,1%	43,8%	41,1%	42,4%
5	Naprostou nesouhlasím	30,5%	42,0%	30,0%	42,2%	36,5%
průměr		4,1	4,1	3,9	4,2	4,1

Spíše s výrokem souhlasí častěji muži a žáci žijící na vesnici, neumí se rozhodnout srovnatelně muži a ženy, spíše s výrokem nesouhlasí častěji muži a žáci žijící ve městě. Naprostou nesouhlasí s výrokem častěji ženy a žáci z vesnice.

78,9% žáků s tímto tvrzením spíše nebo naprostou nesouhlasilo.

Funkční rodiny vnímají problémy a starosti jako výzvy, v řešení problémových situací jsou aktivní, řešení hledají nejen v rámci rodiny, příbuzných a přátel, požádají o pomoc i odborné pracovníky a využijí v těchto situacích odborných služeb. (Sobotková, 2003, s.258)

Položka 19

Graf 24 Elektronická media nám usnadňují komunikaci v rodině.

S tímto tvrzením naprostou souhlasí 17 žáků, spíše souhlasí 55, neumí se rozhodnout 31 žáků, spíše nesouhlasí 56, a naprostou nesouhlasí 11 respondentů.

Tabulka 14 Elektronická media nám usnadňují komunikaci v rodině.

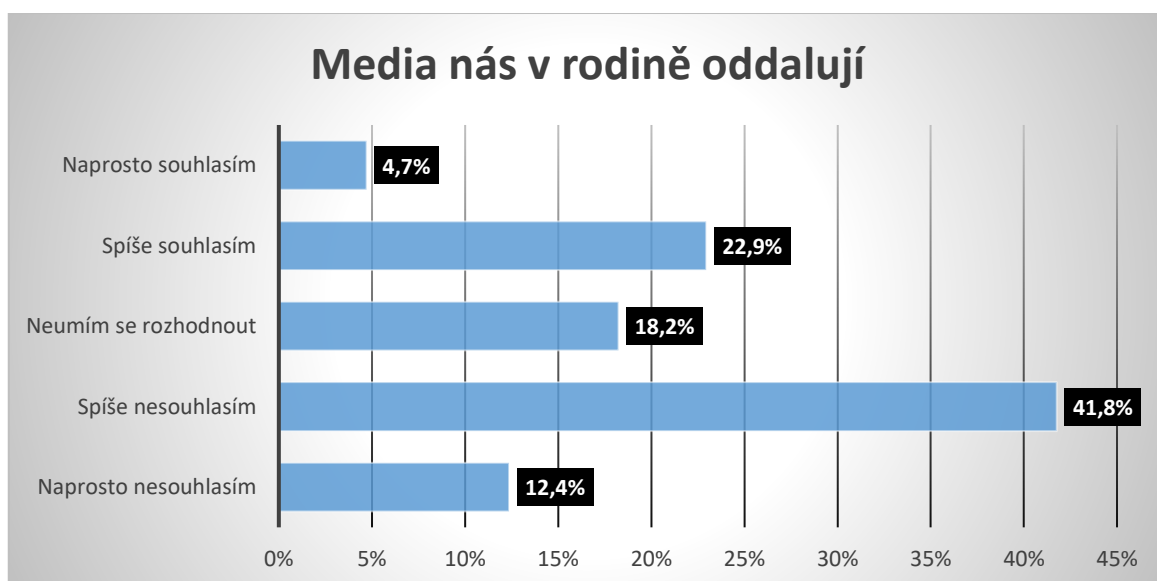
#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	12,2%	8,0%	16,3%	4,4%	10,0%
2	Spíše souhlasím	34,1%	30,7%	31,3%	33,3%	32,4%
3	Neumím se rozhodnout	15,9%	20,5%	16,3%	20,0%	18,2%
4	Spíše nesouhlasím	34,1%	31,8%	28,8%	36,7%	32,9%
5	Naprosto nesouhlasím	3,7%	9,1%	7,5%	5,6%	6,5%
průměr		2,8	3,0	2,8	3,1	2,9

S tvrzením naprosto souhlasí častěji muži a žáci žijící ve městě, spíše souhlasí ženy a žáci žijící ve městě, neumí se rozhodnout častěji ženy a žáci žijící na vesnici, spíše nesouhlasí s výrokem častěji ženy a žáci žijící ve městě.

Naprosto a spíše souhlasí s výrokem 42,4% respondentů, a naopak naprosto nebo spíše nesouhlasí s výrokem 39,4% žáků.

Ve výzkumu „Životní styl současné rodiny“ 77,8 % respondentů uvedlo, že velmi nebo spíše souhlasí s tímto tvrzením. Média mohou rodinu stmelovat, umožňovat častější komunikaci. Před negativními dopady nežádoucího mediálního obsahu by měla pomoci efektivní mediální výchova a legislativní opatření jako ochrana před nežádoucím obsahem. Posilování rodinné soudržnosti a aktivního trávení volného času v rodině je vodítkem k posilování zdravého postoje k médiím. (Kraus et al.2015, s.195-197)

Položka 20

Graf 25 Média nás od sebe v rodině oddalují.

S tvrzením naprosto souhlasí 8 žáků, spíše souhlasí 39, neumí se rozhodnout 31 respondentů, spíše nesouhlasí 71 a naprosto nesouhlasí 21 respondentů.

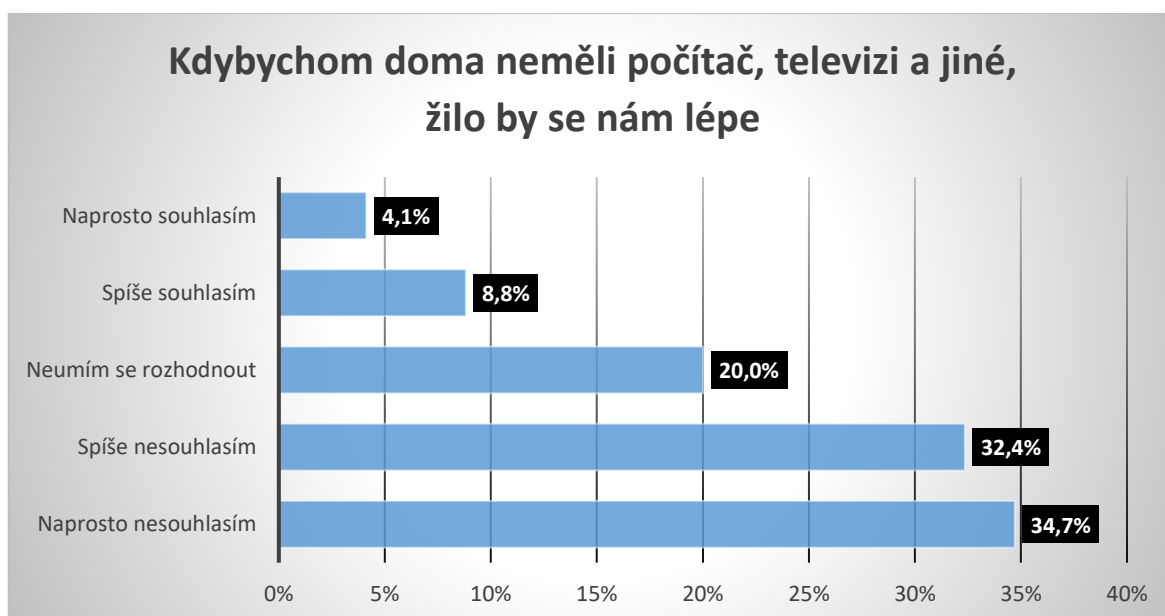
Tabulka 15 Média nás od sebe v rodině oddalují.

#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	4,9%	4,5%	6,3%	3,3%	4,7%
2	Spíše souhlasím	24,4%	21,6%	22,5%	23,3%	22,9%
3	Neumím se rozhodnout	18,3%	18,2%	12,5%	23,3%	18,2%
4	Spíše nesouhlasím	35,4%	47,7%	42,5%	41,1%	41,8%
5	Naprosto nesouhlasím	17,1%	8,0%	16,3%	8,9%	12,4%
průměr		3,4	3,3	3,4	3,3	3,3

S tímto tvrzením spíše souhlasí častěji ženy a žáci žijící ve městě, neumí se rozhodnout častěji ženy, spíše nesouhlasí častěji muži a žáci z vesnice, naprosto nesouhlasí s tímto tvrzením častěji muži a žáci žijící ve městě.

Ve výzkumu „Životní styl současné rodiny“ velmi nebo spíše souhlasilo 38,4% respondentů s tímto tvrzením. Média mohou být součástí denních ritualizací rodinného života, utvářet i denní rytmus rodinného života tím, že časové mezníky dávají jednotlivým dobám význam a obsah. Může to být sledování zpráv v určitou hodinu, nebo společné sledování oblíbeného seriálu. (Kraus et al.2015, s.184)

Položka 22

Graf 26 Kdybychom doma neměli počítač, televizi a jiné, žilo by se nám lépe.

Naprosto souhlasí s tvrzením 7 respondentů, spíše souhlasí 15, neumí se rozhodnout 34 žáků, spíše souhlasí 55 respondentů a naprosto nesouhlasí 59 žáků.

Tabulka 16 Kdybychom doma neměli počítač, televizi a jiné, žilo by se nám lépe.

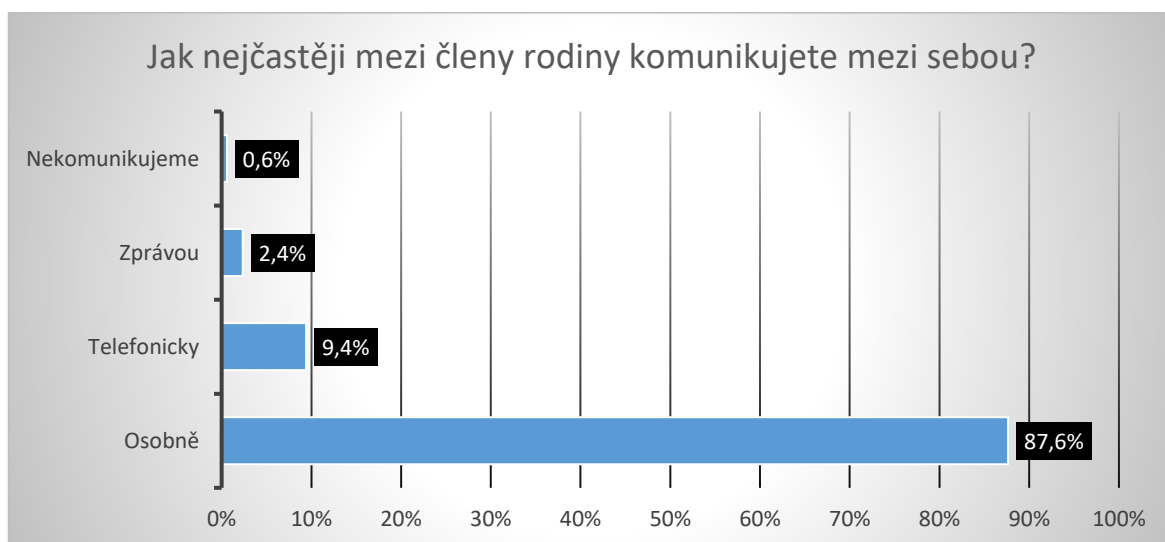
#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprosto souhlasím	4,9%	3,4%	3,8%	4,4%	4,1%
2	Spíše souhlasím	9,8%	8,0%	8,8%	8,9%	8,8%
3	Neumím se rozhodnout	12,2%	27,3%	13,8%	25,6%	20,0%
4	Spíše nesouhlasím	39,0%	26,1%	27,5%	36,7%	32,4%
5	Naprosto nesouhlasím	34,1%	35,2%	46,3%	24,4%	34,7%
průměr		3,9	3,8	4,0	3,7	3,8

S tvrzením spíše souhlasí častěji žáci žijící ve městě, neumí se rozhodnout častěji ženy a žáci žijící na vesnici, spíše s tvrzením nesouhlasí častěji ženy a žáci žijící ve městě. Naprosto nesouhlasí častěji muži.

S tímto tvrzením naprosto nebo spíše nesouhlasilo 67,1% žáků.

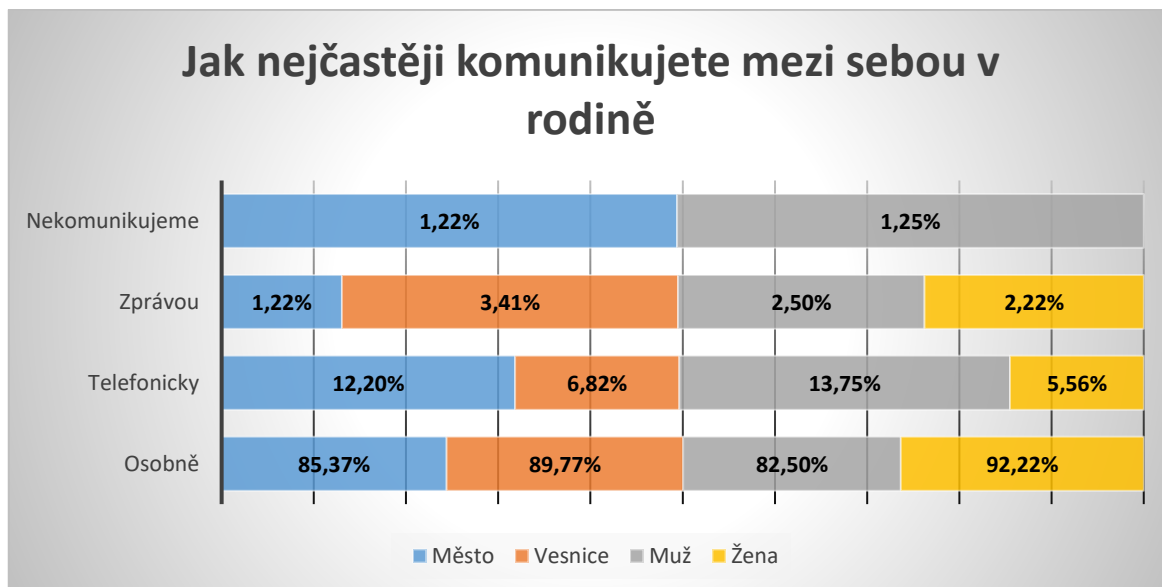
Ve výzkumu „Životní styl současné rodiny“ velmi nebo spíše nesouhlasilo s tímto tvrzením 61,6% respondentů. V dnešní době již nelze média oddělit od rodinného života, stala se jeho součástí. (Kraus et al.2015, s.193-196)

Položka 25

Graf 27 Jak nejčastěji mezi členy komunikujete?

149 respondentů nejčastěji komunikuje mezi členy rodiny osobně, 16 telefonicky, 4 zprávou a jeden respondent uvedl, že nekomunikují.

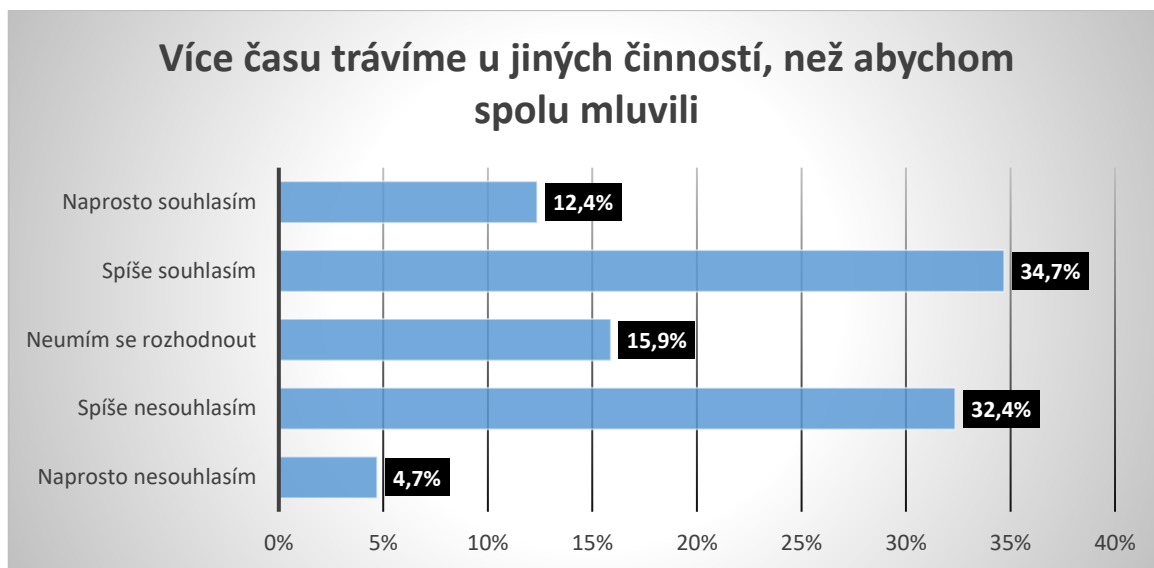
Graf 28 Jak nejčastěji mezi členy komunikujete?

Osobně a rodinou komunikují častěji ženy a žáci žijící na vesnici, telefonicky častěji muži a žáci žijící ve městě, zprávou řeší komunikaci častěji žáci žijící na vesnici.

Drtivá většina žáků našeho výzkumu 87,6% nejčastěji komunikuje se svou rodinou osobně.

Při řešení rodinných problémů je komunikace mezi členy rodiny velmi důležitá. Členové rodiny tímto způsobem na sobě pracují, učí se a tím se zkvalitňují vztahy v rodině i společnosti. Pokud v rodině komunikace vážne, lidé se uzavírají do sebe a to může mít dopad na jejich psychiku. (Perner, 2000, s.)

Položka 21

Graf 29 Více času trávíme u jiných činností, než abychom spolu mluvili.

Naprostou souhlasí s tvrzením 21 respondentů, 59 spíše souhlasí, neumí se rozhodnout 27 respondentů, spíše nesouhlasí 55 žáků a naprostou nesouhlasí 8 respondentů.

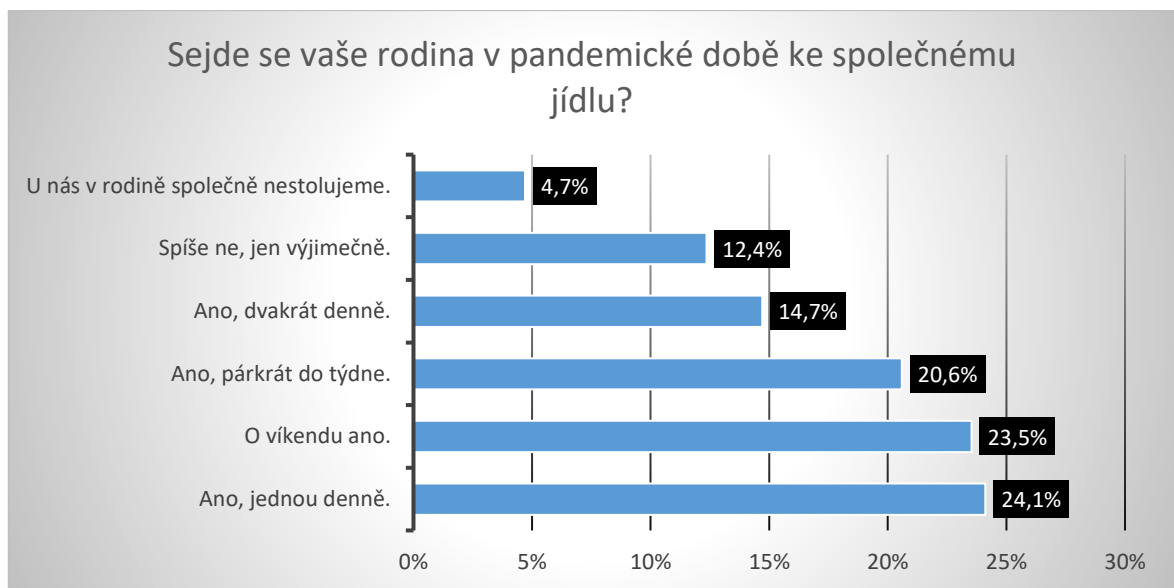
Tabulka 17 Více času trávíme u jiných činností, než abychom spolu mluvili

#	kategorie	Město	Vesnice	Muž	Žena	celkem
1	Naprostou souhlasím	4,9%	3,4%	3,8%	4,4%	4,1%
2	Spíše souhlasím	9,8%	8,0%	8,8%	8,9%	8,8%
3	Neumím se rozhodnout	12,2%	27,3%	13,8%	25,6%	20,0%
4	Spíše nesouhlasím	39,0%	26,1%	27,5%	36,7%	32,4%
5	Naprostou nesouhlasím	34,1%	35,2%	46,3%	24,4%	34,7%
	průměr	3,9	3,8	4,0	3,7	3,8

Naprostou i spíše souhlasili s tímto tvrzením častěji žáci žijící ve městě, neumí se rozhodnout častěji ženy a žáci žijící na vesnici, spíše nesouhlasí s tvrzením častěji ženy a respondenti žijící ve městě a naprostou nesouhlasí s tímto tvrzením častěji muži a žáci žijící na vesnici.

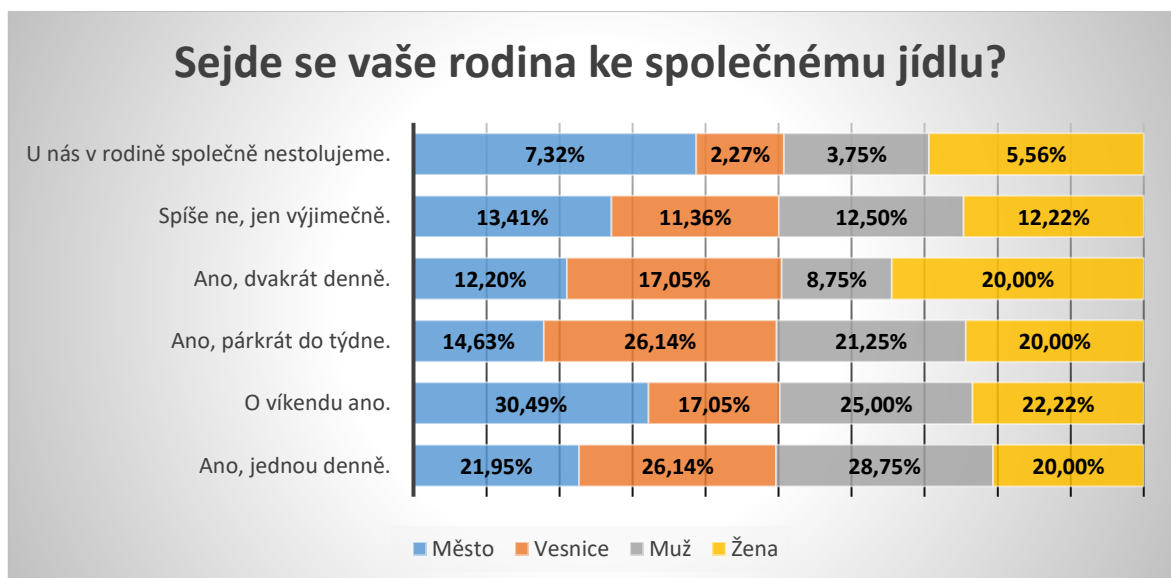
Dodržování principů dobré komunikace souvisí s respektem k dospívajícímu. Lidé komunikují s mnoha lidmi, s vlastním dítětem se jim to leckdy nedaří. V těchto situacích pomůže vnímat dotyčného, poslouchat co říká, snažit se ho pochopit, jednat citlivě. (Boková, 2011, s. 91-92)

Položka 28

Graf 30 Sejde se vaše rodina ke společnému jídlu?

41 respondentů uvedlo, že s rodinou stolují jednou denně, 40 respondentů uvedlo, že stolují s rodinou o víkendu, párkrát do týdne se sejde u stolu s rodinou 40 žáků, dvakrát denně 25 respondentů, spíše ne, jen výjimečně stoluje s rodinou 21 žáků a 8 respondentů uvedlo, že společně nestolují.

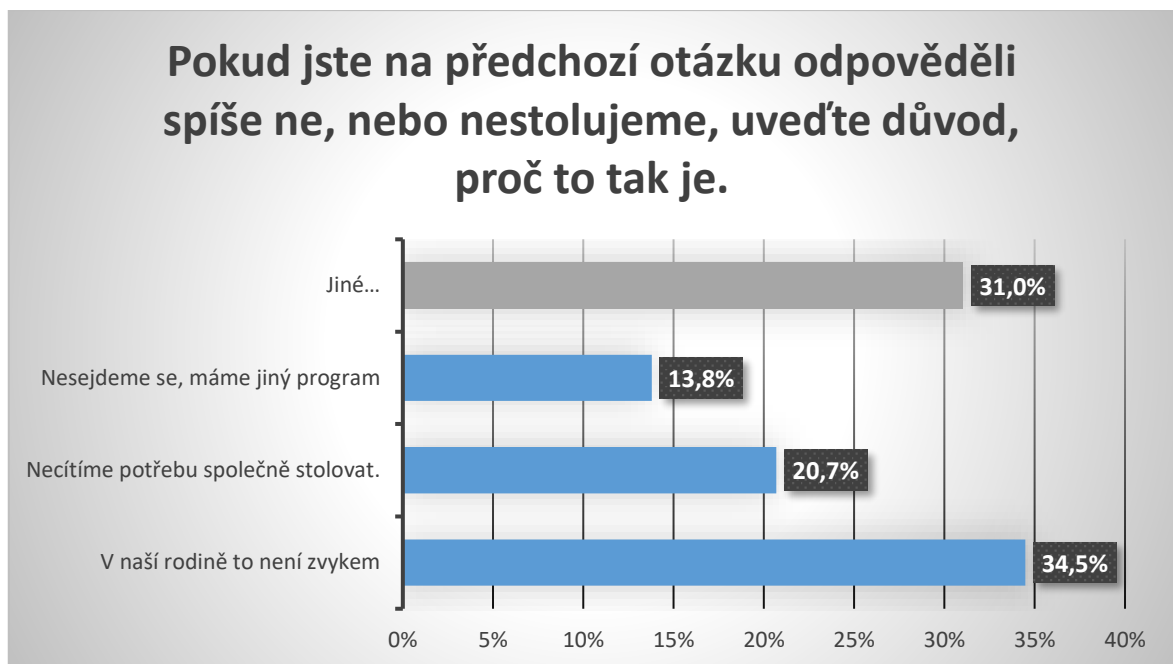
Graf 31 Sejde se vaše rodina ke společnému jídlu?

Jednou za den stolují s rodinou častěji muži a žáci žijící na vesnici, o víkendu častěji stolují s rodinou muži a respondenti žijící ve městě, párkrát do týdne stolují s rodinou častěji žáci z vesnice.

Jednou či dvakrát denně uvádí společné stolování s rodinou 38,8% respondentů.

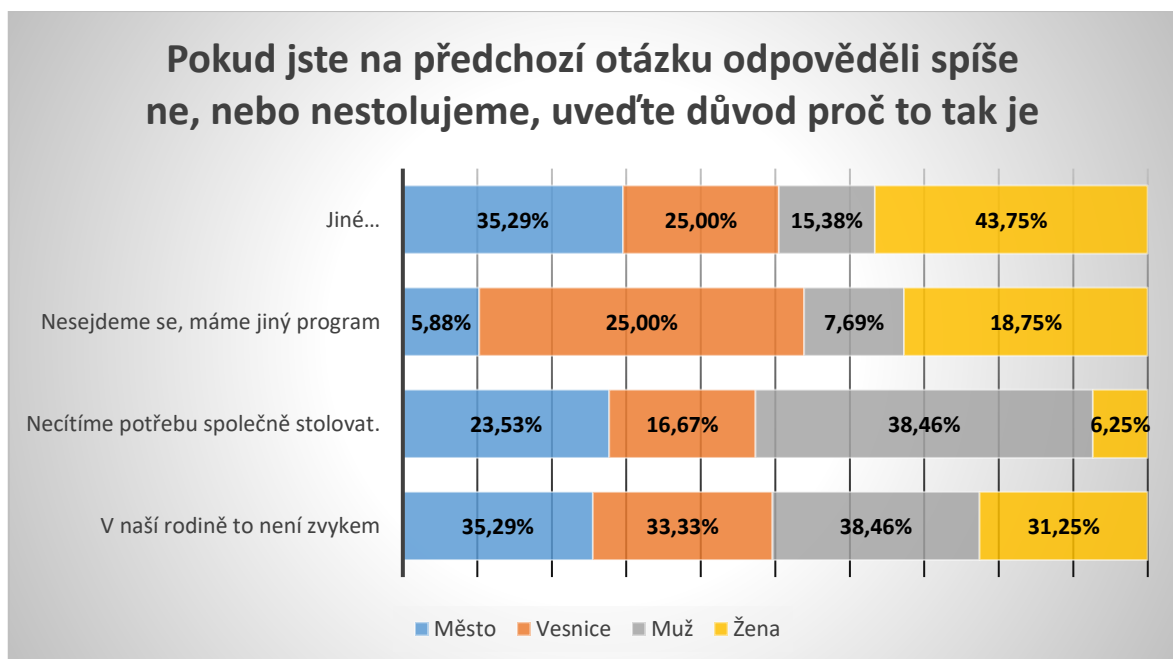
Kraus uvádí, že ani při jídle se mnohdy rodiny nesejdou. Denně stoluje s rodinou 43% respondentů a 15% respondentů jen o víkendu.

Položka 29

Graf 32 Pokud nestolujete, uveďte důvod

34,5% respondentů uvedlo, že to u nich není zvykem, 20,7% necítí potřebu společně stolovat, 13,8% má jiný program, dále jako jiné žáci uvedli, že se sejdou s rodinou až večer, nemají čas, rodiče mají rozdělené domácnosti, pracují na směny.

Graf 33 Pokud nestolujete, uveďte důvod

Mezi důvody byly častěji u mužů, že mají jiný program, častěji muži a žáci žijící ve městě nemají potřebu společně stolovat, jiný program mají častěji ženy a respondenti žijící na vesnici.

5.2 Shrnutí výsledku výzkumu

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit pohled a názory žáků středních škol ve Zlínském kraji na dezintegraci a atomizaci života v rodině v době pandemie.

Tato doba je dobou, jež ze sociálního hlediska nemá obdoby a zřejmě ukáže až čas, co způsobilo zmrazení sociálních kontaktů žáků i celé společnosti. Položky 6, 19, 20, 23,24 jsme převzali z dotazníku „Kvalita života současných rodin“. (Kraus et al.2015, s. 239-244) Jsme si vědomi, že v době pandemie nelze srovnávat výsledky našeho výzkumu s výzkumy jinými, pro zajímavost však některé uvedeme.

Dílčí výzkumné cíle vycházely z hlavního výzkumného cíle.

První dílčí výzkumný cíl zjišťoval, jakým způsobem žáci tráví volný čas v době pandemie.

Na tento dílčí výzkumný cíl se dotazovala položka 5.

„V pandemické době trávíte svůj volný čas nejčastěji:“ Téměř polovina žáků uvedla, že ve svém volném čase tráví pandemickou dobu nejčastěji s telefonem a počítačem. Druhý nejčastější způsob, jak trávit svůj volný čas bylo pohybovými aktivitami, následovaly procházky a čas strávený s přáteli. Pokud žáci volí procházky, jsou to častěji ženy a žáci žijící na vesnici a pokud žáci čtou, jsou to také častěji ženy a žáci žijící na vesnici.

Nové formy komunikace se velmi rychle staly denní součástí života a přirozeně i volného času. (Hofbauer, 2004, s.128)

V posledních letech se změnil způsob trávení volného času. S rozvojem informačních technologií a institucionalizací volného času, spolu s komercializací ve sportu je pro dospívající mládež více než dříve častější trávení volného času u počítače a s mobilním telefonem. V minulých desetiletích bylo trávení volného času dětí a mládeže spojeno s pobytem mimo domov, děti i dospívající pobývali s vrstevníky venku. Nyní se i ve volném čase žáci zdržují ve svých domovech. (Kraus, 2015, s. 143, 157).

Mladí lidé tráví s mobilními telefony a počítači mnoho času, vznikají závislosti na těchto médiích, kdy lidé propadnou médiu na úkor dalších důležitějších činností. Negativní stránka

těchto zařízení je také ve škodlivém obsahu, jež nabízí internetová síť. Během pár kliknutí se mladý člověk může dostat na obsahově závadné stránky. V současné době celé naší společnosti není umožněn kulturní a společenský život, mladí lidé chodí ve volném čase sportovat a na procházky.

Druhým dílčím výzkumným cílem bylo zjistit, jaké aktivity v době pandemie žáci nejčastěji s rodinou preferují.

Na tento dílčí výzkumný cíl se zaměřila položka 6.

„Nejčastější společné aktivity v pandemické době s vaší rodinou?“ Z našeho výzkumu vyplývá, že nejčastěji spolu rodina tráví volný čas na výletech a procházkách 34,7%, následuje společné sledování televize 23,5% a dále vyprávění si s rodinou. Sportování i počítačové hry se svou rodinou častěji provozují muži a žáci žijící ve městě. Klíčová je v rodině komunikace a náš výzkum zjistil, že 18,2% žáků uvedlo jako nejčastější aktivitu sdílenou s rodinou vyprávění si.

Kraus ve svém výzkumu uvádí stejné typické volnočasové aktivity, jež spolu rodina sdílí nejčastěji. Procházky, výlety, a sledování televize. (Kraus et al.2015, s.157)

Třetí dílčí výzkumný cíl bylo zjistit, jak často tráví žáci volný čas s rodinou v době pandemie.

Na tento dílčí výzkumný cíl se zaměřila položka 7.

„Jak často sdílíte tyto aktivity s rodinou?“ Denní aktivity s rodinou uvedlo 50% respondentů, jednou týdně 38,2 %, jednou za dva týdny 5,9% respondentů.

Výzkum Sociologického ústavu ČAV nazvaný „Hodnoty, postoje a chování“ uvádí, že 80% českých mužů a 61% českých žen jsou některé dny příliš unaveni na to, aby si mohli prožít svůj volný čas. (Plecitá, 2013, s. 13)

V souvislosti s dezintegrací rodiny ve výzkumu se potvrdilo, ve 40% případů, že společný čas rodina netráví. Pokud ano, byly to sportovní aktivity, dále procházky, výlety a sledování televize. (Kraus, 2017 s.11)

Čtvrtým dílčím cílem bylo zjistit, v čem vidí žáci spokojenost rodiny a jaké faktory spokojenost rodiny ruší.

Respondenti na položku „**jak si představujete spokojenou rodinu?**“ nejčastěji odpověděli, že nejdůležitější je zdraví všech členů, tolerance, dále harmonické vztahy v rodině, dobré finanční zabezpečení, pevné citové vazby.

Kraus ve svém výzkumu týkající se spokojenosti v rodinném životě uvádí, že respondenti na tutéž otázku odpovídali téměř totožně. Nejdůležitější bylo zdraví všech členů, poté dobré finanční zabezpečení a následovaly harmonické vztahy v rodině. (Kraus, 2017, s.11)

Další položka se dotazovala, „**co žákům ke spokojenosti rodiny v pandemické době chybí**“. Nejčastější odpověď zněla, že jim nic ke spokojenosti rodiny neschází, poté následovala odpověď, že lepší komunikace v rodině, dále zdraví a v odpovědi, „jiná“, kde mohli respondenti uvést své individuální názory, co jim chybí ke spokojenosti rodiny se týkaly nynější pandemie (schopná vláda, omezující opatření, možnost trávit volný čas s přáteli, nedostatek soukromí).

Ve výzkumu profesora Krause respondenti uvedli na prvním místě materiální a finanční zabezpečení, dále nedostatek společně stráveného času. (Kraus, 2017, s. 12)

Posledním, pátým dílčím výzkumným cílem bylo zjistit, jaké faktory přispívají k dezintegraci a atomizaci v rodinách žáků jejich pohledem.

Kvalitu života rodiny ovlivňuje více aspektů. Různí autoři se shodli se na dvou principech, soudržnosti a autonomii. Koheze má souvislost s intimitou, blízkostí a sounáležitostí. Pokud je rodina funkční, je tato soudržnost naopak kompenzována patřičnou autonomií svých členů. (Sobotková, 2003, s.257)

V teoretické části jsme si popsali zdravou a fungující rodinu. Faktorů podporující zdravou a fungující rodinu je mnoho, společně trávený čas, vzájemná blízkost členů rodiny, aktivní účast v životě ostatních členů rodiny, vzájemná podpora v rámci rodiny, sdílení problémů i vzájemná podpora, aktivní komunikace mezi členy rodiny, společné rituály, které rodinu stmelují.

Tyto položky se zaměřily na to, zda a rádi respondenti tráví čas se svou rodinou v náročné pandemické době. Na tuto problematiku se zaměřily položky 8, 10, 12.

64,6% respondentů naprosto nebo spíše souhlasí s tímto tvrzením „**členové naší rodiny tráví rádi čas s ostatními členy.**“

42,9% žáků naprosto nebo spíše souhlasí a 46,2% respondentů naprosto nebo spíše nesouhlasí s tvrzením „**trávíme společně příliš mnoho času.**“

54,7% naprosto nebo spíše nesouhlasí „**jsem nucen/a trávit čas se svou rodinou.**“

Respondenti ve dvou položkách pozitivně hodnotili strávený čas s rodinou, nevíme, do jaké míry jsou volby spjaty jen s pandemickou situací, to, že jsou nuceni trávit čas se svou rodinou je fakt, který je daný nouzovým stavem, zavřenými školami a službami i prací rodičů z domova.

V každé fázi rodinného života jsou ale požadavky na poměr soudržnosti a autonomie jiné, v rodině s malými dětmi předškolního věku jsou v převaze soudržné síly, v případě rodiny s adolescenty síly směřující k autonomii. Dalším důležitým faktorem je míra adaptability. Rodina se v průběhu času musí přizpůsobovat změnám a požadavkům na ni kladené. Setrvávání na starých vzorcích rodinného fungování je cestou ke stagnaci a rodinným problémům. (Sobotková, 2003, s.257)

Tyto položky byly zaměřeny na to, zda respondenti tráví rádi čas se svou rodinou, zda si myslí, že společně tráví mnoho času, a také jestli jsou nuceni čas v pandemické době s rodinou trávit.

Položky 9,14 se dotazovaly na účast v životech rodinných příslušníků a také nás zajímalo, jak žáci vnímají a vědí o „druhém životě“, (myšleno o životě členů mimo rodinu – přátelích a známých) svých rodinných příslušníků.

„**Členové naší rodiny se aktivně účastní v životech ostatních příslušníků naší rodiny.**“

Naprosto nebo spíše souhlasí 67,4%.

„**Členové naší rodiny toho ví málo o přátelích jiných rodinných příslušníků.**“

Naprosto nebo spíše souhlasí 33,5% , naprosto nebo spíše nesouhlasí 41,8% respondentů.

„**Když to jde, raději se izolují od rodinného dění**“

Naprosto nebo spíše souhlasí 40,6% naprosto nebo spíše nesouhlasí 43,6%.

Aktivitu v životech jiných členů rodiny respondenti převážně hodnotili kladně, tvrzení o tom, zda žáci znají přátele rodinných příslušníků již bylo méně průkazné. Izolace v rodině je také problémem dnešní rodiny, zde vidíme, že žáci volili možnost souhlasit i nesouhlasit s tvrzením téměř srovnatelně.

Dle Krause si manželé mimo rodinný život mohou žít ještě jeden vlastní, mimo svou rodinu, jež je spjat se zálibami a někdy i intimním životem. Děti si pak žijí také svým vlastním životem, neboť jim nic jiného nezbyvá. Problémem může být v těchto rodinách větší výskyt rizikového chování. (Kraus, 2008, s.84-85)

Na blízkost mezi členy rodiny se zaměřily položky 11, 13, 15, 16, 18.

„V rodině jsme si blízcí“.

Naprosto nebo spíše souhlasí 82,4% respondentů.

„V rámci rodiny se ve složité situaci vždy podpoříme.“

Naprosto nebo spíše souhlasí 83,5% žáků.

V rodině jsme si bližší, než v době před pandemií“.

Naprosto nebo spíše souhlasí 35,5% žáků, a naprosto nebo spíše nesouhlasí 38,8%.

„Když mám problémy, svěřím se rodičům“.

Naprosto nebo spíše souhlasí tímto tvrzením 89,% žáků.

„Pokud má někdo problém je na něj sám.“

Naprosto nebo spíše nesouhlasí s tvrzením 78,9% respondentů.

Některé rodiny zcela jistě pandemické zpomalení společnosti uvítali, jiným přinesla mnoho stresu a prohloubení rodinných problémů. V našem výzkumu jsme se dotazovali na to, jestli jsou si rodině bližší, než v době před pandemií. Naprosto nebo spíše nesouhlasilo s tímto tvrzením 38,8% respondentů, naopak naprosto nebo spíše souhlasilo 35,3% respondentů. Nemohlo se rozhodnout celých 25,9% žáků. Pandemie rodiny podrobuje zkoušce, jež nebyla očekávaná. Je dále zřetelné, že v rodinách respondentů problémy řeší společně, žáci mají ke svým rodičům důvěru, a také jsou ochotni se podílet na problémech jiných členů rodiny.

Helus popisuje tři hlavní znaky vztahů osobní blízkosti. Interpersonalitu, členové na sebe reagují, komunikují společně, berou ohled na různé charakterové vlastnosti. Vzájemná závislost, mezi členy je citové pouto, chtějí vztah budovat a udržovat. Uspokojování potřeb, jsou to potřeby blízkosti, důvěry, spolupráce, sdílení problémů a pomoci problémy řešit. (Helus, 2018, s.191)

Na komunikaci v rodině a na vliv médií na rodinný život jsme se dotazovali v položkách 19, 20, 22, 21, 25.

„Více času trávíme u jiných činností, než abychom spolu v rodině mluvili“ Naprosto s tvrzením nebo spíše souhlasí 47,1% , naprosto nebo spíše nesouhlasí 37,1% respondentů.

„Jak nejčastěji mezi členy rodiny komunikujete mezi sebou“ nejčastější forma komunikace je osobní, v rodině tak komunikuje 87,6% žáků.

„Elektronická média nám usnadňují komunikaci v rodině.“ Naprosto nebo spíše souhlasí 42,4% respondentů a naprosto nebo spíše nesouhlasí 39,4% žáků.

„Média nás od sebe oddalují.“, s tímto tvrzením naprosto, nebo spíše souhlasilo 27,6 % žáků, a naprosto nebo spíše nesouhlasilo 54,2% žáků.

„Kdybychom doma neměli počítač, televizi a jiné, žilo by se nám lépe.“ S tímto tvrzením naprosto nebo spíše nesouhlasilo 67,1% respondentů.

Respondenti uvedli, že nejčastěji komunikují osobně 87,6%. Více respondentů souhlasilo nebo spíše souhlasilo 42,2% s tvrzením, že více času se věnují jiné činnosti, než aby spolu v rodině mluvili. 42,2% respondentů souhlasí s tvrzením, že jim média usnadňují komunikaci v rodině. Respondenti si dále v 54,2 % nemyslí, že média rodinu oddalují a 67,1% respondentů nepovažuje za překážku pro lepší soužití v rodině počítač, televizi a jiná média.

Místo trávení volného času venku s vrstevníky se přesunulo trávení volného času do domácností. Položka 1 se dotazovala na nejčastější aktivity respondentů ve volném čase, nejčastější odpověď, že s telefonem a počítačem.

Kraus ve svém výzkumu zjistil, že média nejenom zásadně ovlivňují volný čas, ale mají i obrovský podíl na dezintegraci života v rodině. (Kraus, 2013, s.425)

Moderní technologie přispívají k obrovskému množství podnětů, které musí děti i dospívající zpracovat, přibývá hyperaktivních, neurotických dětí i dětí s různými smyslovými poruchami. Až 10% dětí potřebuje již na základní škole psychologa. Děti jsou přetíženy, emocionálně zakrňují a potřebují stále silnější podněty. (Kraus, 2017, s.15)

Zbývajícimi položkami 28, 29 jsme se dotazovali na setkávání u jídla. **„Sejde se vaše rodina v pandemické době ke společnému jídlu? “**

Respondenti uvedli, že jednou denně se u stolování sejde 24,1% respondentů s rodinou, dvakrát denně 14,7% respondentů, o víkendu s rodinou stoluje 23,5% žáků.

„Pokud se nesejde uveďte proč“

Důvody, proč spolu rodiny netráví společný čas u jídla jsou například, že mají jiný program, sejdou se s rodinou až večer, v jejich rodině to není zvykem spolu stolovat.

Kraus uvádí, že ve výzkumu alespoň u večeře se setkává 43% denně a 15% o víkendech.
(Kraus, Jedličková, 2007, s. 302)

DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Rodina, jako malá sociální skupina, kde má každý člen své místo, je důležitým faktorem ke spokojenému budoucímu životu dospívajících. Soudržnost rodiny pomáhá překlenout nesnadné časy, například i dobu pandemie. Je důležité pro rodiče i potomky trávit čas smysluplně a spolu. O potřebnosti komunikace v rodině mezi členy nelze pochybovat. Rodina je místem, kde další generace získává vzorce chování, a rodina je také místem, které ovlivní život a vztahy další generace. Dnešní rodina se musí neustále adaptovat, aby držela krok s tím, co si žádá doba. Proto je důležité pro obor sociální pedagogika se zabývat dezintegrací a atomizací života v rodině.

Z pohledu sociální pedagogiky je zřejmé, že podpora zdravé a funkční rodiny je mezi prioritami v oblasti primární prevence před rizikovým chováním ve společnosti. Doporučili bychom kurzy „Respektovat a být respektován“, který nabízejí školám autorky knihy se stejným názvem, která vychází právě v době pandemie a vhodným způsobem nabízí řešení jak pro rodiče, žáky a pedagogické pracovníky. Dle těchto kurzů mohou s dětmi komunikovat na principech rovnosti, respektu a odpovědnosti, což je klíčové i pro rodinnou komunikaci. Autorky chápou školu a rodinu jako spojené nádoby. (Nevolová, Nováčková, 2020)

Diplomová práce ukázala problém v nadměrném užívání počítače a telefonu ve volném čase respondentů. Doporučili bychom školám semináře o bezpečnosti, respektive o nebezpečnosti internetu a sociálních sítí.

Rádi bychom navrhli vhodné řešení a doporučení pro praxi, jež by zvýšilo informovanost v oblasti rodinných vztahů, komunikace v rodině. Pro rodičovskou veřejnost poskytuje Centrum etické výchovy a prevence rizikového chování nabízí přednášky na témata, jež jsme zpracovali v této diplomové práci. „Škola lásky v rodině“, jsou také přednášky na tuto problematiku, lektori jsou vyškolení PhDr. Jiřinou Prekopovou. Témata jsou výchova, pravidla, tresty, řád v systému rodiny, komunikace v rodině a jiné.

ZÁVĚR

Cílem naší diplomové práce bylo zjistit, jaký pohled a názor mají žáci na dezintegraci a atomizaci života v rodině v náročné době, ve které se nachází z důvodu pandemie celý svět. Téma dezintegrace a atomizace života v rodině je významné, stále je potřeba zkoumat faktory, které rodinu oslabují a ohrožují, a naopak posilují a chrání ji. Rodina je nenahraditelným místem pro dítě, ale i dospělého, a stále ještě nikdo nevymyslel, jak ji srovnatelně ve výchově dítěte nahradit. Pokud rodina plní své funkce, je nezastupitelným místem pro výchovu a socializaci. Sociální pedagogika je oborem, který se rodinou zabývá a studuje ji, a protože se rodina stále vyvíjí a mění, je důležité tyto změny a vývoj vzít v úvahu.

V teoretické části se první kapitola zabývala rodinou, jejími funkcemi a výchovou jako součástí socializace. Druhá kapitola se věnovala změnám v současné rodině, jejími charakteristickými znaky, popsali jsme také zdravou a funkční rodinu. Třetí kapitola popsala teoretické poznatky o dezintegraci a atomizaci v rodině, ukončili jsme ji popisem negativních faktorů, které destabilizují rodinu.

Praktickou částí naší práce byl kvantitativní výzkum, konkrétně dotazníkové šetření, dotazovali jsme se žáků dvou středních škol ve Zlínském kraji na problematiku dezintegrace a atomizace života v rodině jejich pohledem.

Na základě shrnutí výzkumu můžeme uvést tyto skutečnosti.

Problémem, jež ukázal náš výzkum je, že nejčastěji žáci tráví u telefonu a počítače svůj volný čas. Mohou vznikat závislosti na těchto zařízeních, také se děti a dospívající mohou snadno dostat ke škodlivému obsahu internetu a sociálních sítí.

Jako nejčastější aktivity provozované společně s rodinou jsou procházky, výlety, a vyprávění si. Velmi pozitivní zjištění je, že polovina respondentů se svou rodinou denně tyto aktivity sdílí. Nejčastější odpověď na to, co schází ke spokojenosti jejich rodiny respondenti odpověděli, že jim nic ke spokojenosti rodiny neschází, dále se umístila chybějící lepší komunikace mezi členy a zdraví. Žáci si pod spokojenou rodinu představují zdraví všech členů rodiny, toleranci a harmonické vztahy v rodině. Dále jsme vyhodnocovali položky, které se zaměřily na to, zda žáci rádi tráví čas se svou rodinou. Tyto položky ukázaly, že si v pandemické době nadpoloviční většina žáků myslí, že jejich rodina spolu ráda tráví čas. Další položky se dotazovaly na účast v životech rodinných příslušníků, a také na atomizaci v jejich rodině. Většina respondentů se aktivně účastní v životech jiných členů

rodiny. S tím, že si jsou v rodině blízcí souhlasilo tři čtvrtiny respondentů, stejně tak s tím, že se v rámci rodiny vždy podpoří, a že se mohou svěřit rodičům, pokud mají problémy. To, že si jsou rodiny bližší, než před pandemií se nepotvrdilo. Další položky se dotazovaly na komunikaci v rodině a vliv médií na rodinný život. 42% respondentů si myslí, že média usnadňují komunikaci v rodině, 54,2 % si nemyslí, že média rodinu oddalují.

Z realizovaného výzkumu není až tak patrné, že dezintegrace a atomizace ve velké míře postihuje úplné rodiny respondentů. Z výsledků je zjevný zájem členů rodiny o druhé, žáci mají dobrou představu o tom, jaké faktory má spokojená rodina. Respondenti rádi tráví se svou rodinou volný čas. Ve velké míře žáci uvedli, že si jsou v rodině blízcí a nemají problém se rodičům svěřit se svými starostmi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2008. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: FF UK. ISBN 978-80-969944-0-3.
- BAUMAN, Zygmunt, 2005. *Individualizovaná spoločnosť*. Praha: Mladá fronta. Myšlenky (Mladá fronta). ISBN 80-204-1195-x.
- BOKOVÁ, Ludmila et al., 2011. *Rodiče, děti a jejich problémy* [online]. 1. Praha: Sdružení Linka bezpečí [cit. 2021-04-17]. ISBN 978-80-904920-1-1. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378730213.pdf>
- COVEY, Stephen R., 2017. *7 návyků spokojené rodiny*. Přeložil Petr SOMOGYI. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-482-0.
- DINKMEYER, Don a Gary D. MCKAY, 1996. *STEP: Efektivní výchova krok za krokem*. Praha: Portál. Příručka pro rodiče. ISBN 80-852-8292-5.
- DISMAN, Miroslav, 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0139-7.
- DUDOVÁ, Radka a Marta VOHLÍDALOVÁ. Rodina a rodičovství v individualizované společnosti. *Gender a výzkum / Gender and Research*. 2005, 6(1), 1-3-. ISSN 2570-6586.
- DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. Hálkova sbírka pediatrických prací (Avicenum). ISBN 20.
- GERHARDT, Sue. *Sobecká společnost: jak jsme se zapomněli navzájem milovat a místo toho vyděláváme peníze*. Praha: Beta, 2011. ISBN 978-80-7306-476-1.
- GIDDENS, Anthony. *Důsledky modernity*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-15-6.
- GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 97880-2472798-1.
- GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika*. Olomouc: Hanex, 1998. Edukace (Hanex). ISBN 80-857-8324-x.
- HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava. *Sandwichová generace: Kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (dětí a seniory)* [online]. In: . Gender Studies, 2011, s. 11-17 [cit. 2021-02-09]. https://genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf

HAŠKOVÁ, Hana a Ladislav RABUŠIC. Partnerství, rodičovství, rodina. *Sociální studia* [online]. 2008, 9-33 [cit. 2021-02-09]. ISSN 1803-6104. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/issue/view/435/showToc

HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-27-2985-5.

HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas. 1.* Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

HOFERKOVÁ, Stanislava, 2017. Current family as a potential factor of risky behaviour among children and youth. *Wychowanie w Rodzinie* [online]. 2017, 187-198 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: doi:doi: 10.23734/wwr20171.187.198

HUDECOVÁ, Anna a Alžbeta BROZMANOVÁ GREGOROVÁ. *Sociální práce s rodinou. 2. dopl. vyd.* Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 9788080838454.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu.* Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-53263.

KRAUS, Blahoslav, BAKOŠOVÁ, Zlatica, ed., 2017. *Rodina, tolerancia inakosti a kvalita života dětí a mládeže: Pedagogika na křižovatce nových výzev: konvergence tradicí a inovátorstva vo výchove a vzdelávaní smerujúce ku kvalitnému životu dětí a mládeže v reálnom svete* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského [cit. 2021-04-21]. ISBN 978-80-223-4353-4. Dostupné z: <https://spaeds.sk/wp-content/uploads/2018/03/Zborn%C3%ADk-Rodina-tolerancia-inakosti.pdf>

Kraus B, Jedličková I. National report from the Czech Republic, University of Hradec Králové. In: Benkő Z (eds.). Tradition and modernity in the life-style of the families of the Visegrad countries. Szeged: J. Gyula Higher Education Publisher; 2007.

KRAUS, Blahoslav. Pedagogický výzkum a společenské proměny. *Pedagogická orientace.* 2006, 2006(4), 3-10. ISSN 1805-9511.

KRAUS, Blahoslav. Rodina v procesech transformace společnosti. *Kontakt.* 2013, 15(4), 422-430. ISSN 1804-7122. Dostupné z: doi:10.32725

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

KRAUS, Blahoslav, POTMĚŠILOVÁ, Petra a Milena ÖBRINK HOBZOVÁ, ed. *Mládež a hodnoty 2018: Výchova k hodnotám v kontextu pluralitní a multikulturní společnosti*. 1. Olomouc, 2018. ISBN 978-80-244-5408-5.

KRAUS, et al. Blahoslav. *Životní styl současné české rodiny*. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-544-8.

KUČÍREK, Jiří. SOCIÁLNÍ SYSTÉM RODINA: GENEZE PATOLOGIE. *Acta sociopathologica I*. 1. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 89-112. ISBN 978-80-7435-420-5.

KUCHAŘOVÁ, Věra, Jana BARVÍKOVÁ, Sylva HÖHNE., Olga NEŠPOROVÁ, Jana PALONCYOVÁ, a Lucie VIDOVIČOVÁ. *Zpráva o rodině 2020*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Praha, 2020.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

LIBROVÁ, H. (2010). Individualizace v environmentální perspektivě: sociologické rámování mění pohled a plodí otázky. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 46(1), 125-152. doi: 10.13060/00380288.2010.46.1.05.

LIVINGSTONE, Sonia. Young People, New Media. *Media culture online* [online]. 1-54 [cit.2021-04-09].

https://www.researchgate.net/publication/248492147_Young_People_and_New_Media

MACEK, Petr, 2004. Adolescenti a jejich rodiče: Důležitost vzájemné percepce pro sebehodnocení dospívajících. *Pedagogika*. 2004(4), 342-354. ISSN 0031-3815.

MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86-429-19-9.

MENDELOVÁ, E. Súčasná postmoderná rodina a vnútorodinná deľba práce. *Sociální pedagogika / Social Education*. 2014, 2(1), 11-21. DOI: 10.7441/soced.2014.02.01.01.

NEŠPOROVÁ, Olga, 2007. Životní styl rodin s otci na rodičovské dovolené. *Gender a výzkum / Gender and Research* [online]. 7(1), 32-36 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.genderonline.cz/pdfs/gav/2006/01/07.pdf>

NOVÁČKOVÁ, Jana a Dobromila NEVOLOVÁ. *Respektovat a být respektován: cesta k sebeúctě a zodpovědnosti*. Přepracované vydání. Praha: PeopleComm, 2020. ISBN 978-80-87917-50-3.

OČENÁŠKOVÁ, Veronika. *Psychologické aspekty osobního a profesního života žen pracujících v akademických povoláních*. Olomouc, 2014. Disertační práce. Univerzita Palackého. Vedoucí práce Irena Sobotková.

ONDREJKOVIČ, Peter, HARDY, Mária, Pavel MŮHLPACHR a Terézia DUDÁŠOVÁ, ed. *Sociální patologie rodiny*. 1. Brno: Institut mezioborových studií, 2011.

ONDREJKOVIČ, Peter. *Úvod do sociológie výchovy: základy sociológie výchovy a mládeže*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Bratislava: Veda, 1998. ISBN 80-224-0579-5.

PERNER, Rotraud A., 2000. *Tabu v rodinné komunikaci: o čem se v rodinách nemluví, ač by to bylo užitečné*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8363-3.

PLÁŇAVA, Ivo. Funkční a dysfunkční soužití v rodině a manželství: Některé koncepty a modely. *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity* [online]. 1993, 47-65 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://systemika.g-i.cz/record/2070/files/Planava.pdf>

PLECITÁ, Klára, ed. *Hodnoty, postoje, chování: Česká republika 2002-2012 : sociální report projektu European Social Survey*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2013. ISBN 978-80-7330-224-5.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

PŘADKA, Milan, Dana KNOTOVÁ a Jarmila FALTÝSKOVÁ. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3469-6.

ŘÍČAN, Pavel, 2014. *Cesta životem: Vývojová psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-736-7124-2.

SMAHEL, Rudolf, 1995. *Domov prožít domov vytvářet*. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská.

SOBOTKOVÁ, Irena. Odolná a funkční rodina - jeden z předpokladů zdravého vývoje dětí. *Pediatric pro praxi*. 2003(5), 256-258.

STORØ, Jan, 2013. *Practical Social Pedagogy: Theories, Values and Tools for Working with Children and Young People*. 1. Bristol: Policy Press. ISBN 978-1447305385.

ŠAFR, Jiří a Věra PATOČKOVÁ, 2010. Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi. *Naše společnost* [online]. 2010(2), 21-27 [cit. 2021-04-16].

Dostupné

z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a1159/f28/%C5%A0afr,%20Ji%C5%99%C3%AD;%20Pato%C4%8Dkov%C3%A1,%20V%C4%9Bra.%20Tr%C3%A1ven%C3%AD%20voln%C3%A9ho%20%C4%8Dasu%20v%20%C4%8Cesk%C3%A9%20republice%20ve%20srovn%C3%A1n%C3%AD%20s%20evropsk%C3%BDmi%20zem%C4%9Bmi.pdf

ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0877-4.

TUČEK, Milan. *Česká rodina v transformaci: stratifikace, dělba rolí a hodnotové orientace*. Praha: Akademie věd České republiky, Sociologický ústav, 1998. ISBN 80-85950-45-6.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Typ školy	34
Tabulka 2 Jak si představujete spokojenou rodinu?	41
Tabulka 3 Členové naší rodiny tráví rádi čas s ostatními členy	44
Tabulka 4 Členové naší rodiny se aktivně účastní v životech ostatních příslušníků naší rodiny.	45
Tabulka 5 Trávíme společně příliš mnoho času.	46
Tabulka 6 V rodině jsme si blízcí.	47
Tabulka 7 Jsem nucen/a trávit čas se svou rodinou.	48
Tabulka 8 V rámci rodiny se ve složité situaci vždy podpoříme.	49
Tabulka 9 Členové naší rodiny toho ví málo o přátelích jiných rodinných příslušníků.	50
Tabulka 10 Když mám problémy, svěřím se rodičům.	52
Tabulka 11 V rodině jsme si bližší než v době před pandemií.	53
Tabulka 12 Když to jde, raději se izoluji od rodinného dění.	54
Tabulka 13 Pokud má někdo v rodině problém, je na něj sám.	55
Tabulka 14 Elektronická média nám usnadňují komunikaci v rodině.	56
Tabulka 15 Média nás od sebe v rodině oddalují.	57
Tabulka 16 Kdybychom doma neměli počítač, televizi a jiné, žilo by se nám lépe.	58
Tabulka 17 Více času trávíme u jiných činností, než abychom spolu mluvili	60

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Žáci dle pohlaví	33
Graf 2 Typ odborné školy jež studujete.....	33
Graf 3 Místo vašeho bydliště	34
Graf 4 V pandemické době trávíte čas nejraději?	36
Graf 5 V pandemické době trávíte čas nejčastěji. Vesnice/město, muž/žena.....	37
Graf 6 Nejčastější společné aktivity v pandemické době se svojí rodinou?.....	38
Graf 7 Nejčastější společné aktivity v pandemické době se svojí rodinou? Vesnice/město, muž/žena.	39
Graf 8 Jak často sdílíte aktivity se svou rodinou?	40
Graf 9 Jak často sdílíte aktivity se svou rodinou? Vesnice/město, muž/žena.....	40
Graf 10 Jak si představujete spokojenou rodinu?	41
Graf 11 Co vám nejvíce schází ke spokojenosti rodiny?.....	42
Graf 12 Co vám nejvíce schází ke spokojenosti rodiny? Vesnice/město, muž/žena.....	43
Graf 13 Členové naší rodiny tráví rádi čas s ostatními členy.	44
Graf 14 Členové naší rodiny se aktivně účastní v životech ostatních příslušníků naší rodiny.	45
Graf 15 Trávíme společně příliš mnoho času.	46
Graf 16 V rodině jsme si blízcí.....	47
Graf 17 Jsem nucen/a trávit čas se svou rodinou.....	48
Graf 18 V rámci rodiny se ve složité situaci vždy podpoříme.....	49
Graf 19 Členové naší rodiny toho ví málo o přátelích jiných rodinných příslušníků.....	50
Graf 20 Když mám problémy, svěřím se rodičům.....	51
Graf 21 V rodině jsme si bližší než v době před pandemií.....	52
Graf 22 Když to jde, raději se izoluji od rodinného dění.....	53
Graf 23 Pokud má někdo v rodině problém, je na něj sám.....	54
Graf 24 Elektronická media nám usnadňují komunikaci v rodině.	55
Graf 25 Média nás od sebe v rodině oddalují.	56
Graf 26 Kdybychom doma neměli počítač, televizi a jiné, žilo by se nám lépe.....	57
Graf 27 Jak nejčastěji mezi členy komunikujete?	58
Graf 28 Jak nejčastěji mezi členy komunikujete?	59
Graf 29 Více času trávíme u jiných činnostech, než abychom spolu mluvili.	60
Graf 30 Sejde se vaše rodina ke společnému jídlu?.....	61
Graf 31 Sejde se vaše rodina ke společnému jídlu?.....	61
Graf 32 Pokud nestolujete, uveďte důvod	63

Graf 33 Pokud nestolujete, uveďte důvod63

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK K DP

Dobrý den, jmenuji se Alena Grygarová a jsem studentkou oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Dotazník vám předkládám v současné náročné pandemické době, proto otázky směřuji na toto období, kdy jsou vaše školy uzavřeny a vy trávíte téměř všechny čas se svou rodinou. Chtěla bych vás požádat o vyplnění dotazníku, jež bude anonymní a bude použit výhradně pro potřeby mé diplomové práce. Děkuji za váš čas.

Má diplomová práce nese název „Dezintegrace a atomizace života v rodině pohledem studentů středních škol“ a připojuji vymezení pojmů:

Dezintegrace – stav rodiny, při kterém dochází k ubývání chvil, kdy se rodina schází, aby trávila čas pospolu, také za účelem sdělit si své zážitky, problémy i radosti.

Atomizace – manželé si vedle společného rodinného života vytvářejí ještě svůj další život, zpravidla vázaný na vlastní záliby, resp. na intimní život a dětem, které jsou tak odkázány samy na sebe nebývá nic jiného než také žít svůj vlastní život. (Kraus, 2008, s.84-85)

1. Typ odborné školy, jež studujete:

- Gymnázium
- Střední odborná škola (maturita)
- Střední odborná škola

2. Jste:

- Muž
- Žena

3. Místo vašeho bydliště:

- Město
- Vesnice

4. Vaše rodina je: (zastoupena matka i otec)

- Úplná
- Neúplná

5. V pandemické době svůj volný čas trávíte nejčastěji:

- U televize
- Četbou
- Pohybovými aktivitami
- Počítač, telefon
- S přáteli
- Jdu na procházku

Jiné.....

6. Nejčastější společné aktivity v pandemické době s vaší rodinou:

- Procházky, výlety
- Sledování TV
- Stolní hry
- Počítačové hry
- Sportování
- Vyprávění si

Jiné.....

7. Jak často sdílíte tyto aktivity se svou rodinou?

- Denně
- Jednou týdně
- Jednou za dva týdny

- Jednou měsíčně
- Jednou za půl roku

8. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- Členové rodiny tráví rádi čas s ostatními členy

9. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- Členové naší rodiny se aktivně účastní v životech ostatních příslušníků naší rodiny

10. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- Trávíme společně příliš mnoho času

11. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- V rodině jsme si blízcí

12. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- Jsem nucen/a trávit čas se svou rodinou

13. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- V rámci rodiny se ve složité situaci vždy podpoříme

14. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- Členové naší rodiny toho ví málo o přátelích jiných rodinných příslušníků

15. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- Když mám problémy, svěřím se rodičům.

16. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- V rodině jsme si blížíší, než v době před pandemií.

17. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- Když to jde, raději se izoluji od rodinného dění.

18. Do jaké míry souhlasíte v pandemické době s těmito tvrzením?

- Pokud má v rodině někdo problém, je na něj sám.

19. Do jaké míry souhlasíte s těmito tvrzeními?

- Elektronická média nám usnadňují komunikaci v rodině.

20. Do jaké míry souhlasíte s těmito tvrzeními?

- Média nás od sebe v rodině oddalují.

21. Do jaké míry souhlasíte s těmito tvrzeními?

- Více času trávíme u jiných činností, než abychom spolu v rodině mluvili.

22. Do jaké míry souhlasíte s těmito tvrzeními?

- Kdybychom doma neměli počítač, televizi a jiné, žilo by se nám lépe.

naprosto souhlasím spíše souhlasím, neumím se rozhodnout, spíše nesouhlasím, naprosto nesouhlasím

23. Jak si představujete spokojenou rodinu? (více možností)

- Zdraví všech členů
- Harmonické vztahy v rodině
- Dobré finanční zabezpečení rodiny
- Pevné citové vazby
- Zaměstnanost rodičů
- Tolerance, úcta důvěra mezi členy
- Jiná...

24. Co vám schází v pandemické době ke spokojenosti vaší rodiny?

- Finanční zabezpečení
- Nedostatek času stráveného s rodinou
- Nic
- Dobré vztahy v rodině
- Zdraví
- Lepší bydlení

- Lepší komunikace mezi členy rodiny
- Jiná....

25. Jak nejčastěji mezi členy rodiny komunikujete mezi sebou?

- Osobně
- Telefonicky
- Zprávou
- Nekomunikujeme

26. Nejvyšší dosažené vzdělání vaší matky?

- Základní
- Střední
- Úplné střední
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

27. Nejvyšší dosažené vzdělání vašeho otce?

- Základní
- Střední
- Úplné střední
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

28. Sejde se vaše rodina v pandemické době ke společnému jídlu?

- Ano, jednou denně
- Ano, dvakrát denně

- Ano, párkrát do týdne
- O víkendu ano
- Spíše ne, jen výjimečně
- U nás v rodině společně nestolujeme

29. Pokud jste na předchozí otázku odpověděli spíše ne, nebo ne, uveďte důvod, proč to tak je.

- Na společné jídlo nemáme čas
- Necítíme potřebu společně stolovat
- V naší rodině to není zvykem
- Nemáme dostatečně velký stůl
- Nesejdeme se, máme jiný program
- Jiná...